

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga
ANALIZA ZAKLJUČNEGA RAČUNA
GOSPODARSKE DRUŽBE

Mentor:

izr. prof. dr. Franko Milost

Obravnavana organizacija:

Mobitel, d. d. Ljubljana

KOPER, 2006

DAVID BUBNIK

POVZETEK

Diplomska naloga obravnava sestavo in analizo zaključnega računa družbe Mobitel. V prvem, teoretičnem delu naloge so predstavljene gospodarske kategorije v računovodstvu, kot so stroški, odhodki, prihodki, poslovni izid, bilanca stanja, opisana so bilančna načela, bilančna politika ter strategija in taktika. Predstavljena so tudi osnovna in gibljiva sredstva, ki sestavljajo premoženje podjetja. Naloga zajema tudi razlago računovodskega analiziranja z različnimi metodami, opisuje analizo učinkovitosti in uspešnosti poslovanja ter sredstev in obveznosti do virov sredstev. Drugi, praktični del povzema predstavitev družbe Mobitel, njegovo bilanco stanja, izkaz poslovnega in finančnega izida za leti 2004 in 2005 v družbi Mobitel ter jih med seboj primerja. V nalogi je opravljena analiza poslovnega izida s kazalniki glede na sredstva in obveznosti do virov sredstev, kazalniki gospodarnosti, kazalniki financiranja in kazalniki investiranja. Na koncu so podane ugotovitve in predlogi za izboljšave.

Ključne besede: zaključni račun, bilanca stanja, poslovni izid, gospodarska družba, finančni izid, stroški, odhodki, prihodki, dobiček, kapital.

ABSTRACT

My degree thesis deals with the composition and the final account analysis of the Mobitel company. In the first theoretical part, the economic accountancy categories like costs, costs of sales, sales, profit and loss account, balance sheet are shown, it also exposes the balance principles, the balance policy, the strategy and tactics. Furthermore, it displays the basic and flexible assets of which the company's funds are composed. The thesis tries to explain the accountancy analysis by using different methods, it shows the analysis of the business efficiency and successfulness and the assets and claims. The second empirical part presents the Mobitel company, its balance sheet, a survey for the 2004 and 2005 business and financial outcomes and a comparison between them. An analysis of the company's success is carried out by using the ratios assets and claims, the economy ratios, the financing ratios and the investment ratios. Statements and proposals for improvement are defined at the end.

Key words: annual account, balance sheet, profit and loss account, business company, financial account, costs, profit, capital.

UDK 657.37:338.2(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Letno poročilo	3
2.1	Pojem letnega poročila	3
2.2	Pravna podlaga letnega poročila	5
3	Namen in vsebina letnega poročila	7
3.1	Uvodni del	8
3.2	Opisni del	9
3.3	Poslovne knjige in letno poročilo	12
4	Računovodstvo	13
4.1	Pojem in sestavine računovodstva	13
4.2	Gospodarske kategorije v računovodstvu	13
4.2.1	Stroški	13
4.2.2	Odhodki	14
4.2.3	Prihodki	16
4.2.4	Poslovni izid	17
4.2.5	Sredstva	17
4.2.6	Obveznosti do virov sredstev	20
5	Računovodski izkazi	25
5.1	Pojem in značilnosti računovodskih izkazov	25
5.2	Vrste računovodskih izkazov	26
5.2.1	Bilanca stanja	26
5.2.2	Bilanca poslovnega izida	28
5.2.3	Bilanca finančnega izida	30
5.3	Bilančna načela	30
5.4	Analiziranje računovodskih izkazov	32
5.4.1	Metode računovodskega analiziranja poslovanja	32
5.4.2	Analiziranje učinkovitosti in uspešnosti poslovanja	33
5.4.3	Analiziranje sredstev in obveznosti do virov sredstev	33
6	Predstavitev podjetja Mobitel, d. d.	35
7	Letni računovodski izkazi podjetja	39
7.1	Bilanca stanja	39
7.2	Bilanca poslovnega izida	39
7.3	Izkaza finančnega izida Mobitel, d. d. za leti 2005 in 2004	40
8	Računovodsko analiziranje poslovanja s kazalniki	43

8.1 Kazalniki v zvezi s poslovnim izidom	43
8.2 Kazalniki v zvezi s financiranjem	44
8.3 Kazalniki investiranja	45
8.4 Kazalnik zadolžitve	45
8.5 Kazalnik tehnične opremljenosti dela	45
8.6 Povzetek vseh kazalnikov	46
9 Sklepne ugotovitve.....	47
Literatura	49
Viri	49

TABELE

Tabela 7.1	Bilanca stanja Mobitel, d. d. na dan 31.12.2004 in 31.12.2005 (v tisoč SIT).....	39
Tabela 7.2	Bilanca poslovnega izida za leti 2005 in 2004 (v tisoč SIT).....	40
Tabela 7.3	Finančni izid podjetja Mobitel, d. d. za leti 2005 in leto 2004 (v tisoč SIT).....	41
Tabela 8.1	Povzetek vseh kazalnikov.....	46

1 UVOD

Računovodstvo ima odgovorno nalogo, da poslovodstvu nudi pravilne in pravočasne podatke o poslovanju. Računovodske informacije, zajete v letnih poročilih, morajo biti ustrezno ovrednotene in med seboj primerljive. Poslovni izid je najpogosteje uporabljena podlaga za prihodnje odločanje in ravnanje na vseh ravneh poslovodstva. V današnjem času vse večje konkurence, globalizacije in hitrega tempa prilagajanja tržnim razmeram ima računovodstvo pomembno vlogo, saj na podlagi informacij bilance stanja, poslovnega in finančnega izida prihaja v podjetju do pomembnih poslovnih odločitev.

Namen diplomske naloge je zbrati spoznanja in ugotovitve s področja analize temeljnih računovodskih izkazov in jih uporabiti za presojo finančnega položaja podjetja ter podatke analizirati in podati predloge za izboljšavo.

Uvodu sledi poglavje, ki je sestavljeno iz teoretičnega dela v katerem so opisane splošne lastnosti računovodstva, s poudarkom na elementih zaključnega računa in povzete definicije različnih avtorjev.

V naslednjem poglavju so obravnavane gospodarske kategorije, ki jih računovodstvo spremlja in proučuje. Opredeljeni so stroški, ker poslovni proces ni mogoč brez prvin, in če prvine cenovno ovrednotimo, govorimo o stroških. Tako kot stroški v samem poslovnem procesu nastajajo tudi prihodki in odhodki.

Poslovni izid je pomembna kategorija v računovodstvu, saj nam izkazuje dobiček ali izgubo v vsaki družbi. Naloga na kratko opisuje tudi sredstva in obveznosti do virov sredstev.

V petem poglavju obravnavamo pojem računovodskih izkazov, sestavo bilance stanja, bilance poslovnega izida in nenazadnje bilance finančnega izida. Temeljna računovodska izkaza sta bilanca stanja in bilanca poslovnega izida. Bilanca stanja prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev, bilanca poslovnega izida pa poslovni izid poslovnega sistema v obračunskem obdobju.

Dodan je še kratek opis metod računovodskega analiziranja poslovanja ter analiziranja učinkovitosti in uspešnosti poslovanja.

Sledi poglavje, kjer je na kratko predstavljeno podjetje Mobitel, d. d., njegova dejavnost, lastniška struktura, vizija in strateške usmeritve. V naslednjem poglavju je obravnavana sestava in analiza zaključnega računa podjetja Mobitel, d. d. Povzema primerjavo vseh treh parametrov za leti 2004 in 2005. Opravljena je tudi analiza s kazalniki, in sicer s kazalniki v zvezi s sredstvi in obveznostmi do virov sredstev, kazalniki v zvezi s poslovnim izidom, kazalniki v zvezi s financiranjem, kazalniki v zvezi z investiranjem in s kazalnikom zadolžitve.

Diplomska naloga se zaključi s poglavjem, v katerem so sklepne ugotovitve in priporočila.

2 LETNO POROČILO

2.1 Pojem letnega poročila

Vse gospodarske družbe, ki poslujejo na območju Republike Slovenije in so ustanovljene na osnovi Zakona o gospodarskih družbah, so dolžne izdelati letne računovodske izkaze ter letno poročilo gospodarske družbe. Za potrebe računovodenja potrebuje gospodarska družba računovodsko službo. Računovodska služba je v gospodarski organizaciji lahko opredeljena kot samostojna služba ali pa naloge te službe izvaja zunanji izvajalec (pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik, drugi) v skladu s podpisano pogodbo o poslovnem sodelovanju. Rezultat dejavnosti računovodstva so računovodska poročila (Kavčič 1997, 305).

Letno poročilo za gospodarske družbe je opredeljeno v 56. členu Zakona o gospodarskih družbah in je sestavljeno iz obveznih sestavin bilance stanja, izkaza poslovnega izida (s prilogo bilančni dobiček) ter prilog k izkazom. Gospodarske družbe, ki so zavezane k reviziji računovodskih izkazov, pa morajo izdelati še izkaz finančnega izida, izkaz gibanja kapitala, ki ima v tem primeru prilogo bilančni dobiček. Letno računovodsko poročilo sestavljajo računovodski izkazi in pojasnila k njim. Vsa pojasnila računovodskih izkazov mora poslovodstvo predstaviti premišljeno. Praviloma mora biti vsaka postavka v obrazcih bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza finančnega izida navzkrižno povezana z ustrežno informacijo v pojasnilih (Horvat 2001, 70).

Letno poročilo gospodarske družbe je lahko bolj ali manj obsežno. Njegove obvezne sestavine so (Horvat 2001, 70):

- računovodski izkazi s pojasnili,
- poslovno poročilo,
- revizorsko poročilo, ki je lahko pred računovodskimi izkazi in poslovnim poročilom ali za njim).

V Sloveniji je letno poročilo urejeno predvsem z Zakonom o gospodarskih družbah, poročanje zunanjim uporabnikom pa je opredeljeno tudi v Slovenskih računovodskih standardih.

Družba z letnim poročilom delničarjem poroča o stanju sredstev in obveznosti družbe ter njeni uspešnosti. Vendar ta poročila niso namenjena samo delničarjem, ampak tudi javnosti. Za letno poročilo družbe se predvsem zanimajo prihodnji investitorji, posojilodajalci, kupci, dobavitelji, zaposleni in tudi država. Letno poročilo pripravljajo velike družbe kot del finančnega poročanja. Razpošljejo jih investitorjem in vsakomur, ki zahteva kopijo. Letno poročilo mora biti revidirano. Računovodski izkazi, ki jih vsebuje, omogočajo uporabnikom ugotoviti trend gibanja uspešnosti družbe in njeno finančno stanje. Poročilo vsebuje tudi revizorjevo mnenje o računovodskih izkazih in razprave najvišjega vodstva o finančnem stanju in prihodnjem razvoju družbe.

Letno poročilo lahko vsebuje tudi veliko informacij, ki niso finančne. Letno poročilo je popoln sklop revidiranih finančnih izkazov, ki jih družba enkrat letno posreduje delničarjem in drugim zainteresiranim osebam; predstavlja povzetek

finančnih rezultatov v preteklem letu in načrte za prihodnost. Pogosto so poročila barvno privlačna in so del odnosov z javnostjo, zato vsebujejo slike vodstva, pomembnejših izdelkov in novih poslovnih zgradb. Vendar pa je osnovna funkcija letnega poročila poročanje o finančnem stanju družbe.

Horvat opredeli letno poročilo kot: »Letno poročilo je natisnjena predstavitev družbe obstoječim ali možnim lastnikom, zaposlenim, poslovnim partnerjem in drugim interesnim skupinam. V svetu je tudi eno najbolj uveljavljenih sredstev, s katerimi poslovodstvo predstavi javnosti družbo v celoti, in sicer tako njene dosežke kot njeno perspektivo. V letnem poročilu so opredeljeni njeni cilji, ki izhajajo iz temeljnega cilja družbe.« (Horvat 2001, 126).

Vežjak pa letno poročilo predstavi tako: »Večina družb v letna poročila ne vključuje samo obveznih informacij, ki jih zahtevajo predpisi in standardi, temveč tudi dodatne informacije, prav tako pa poskrbijo tudi za ustrezno likovno opremo. Vendar pa je denar zapravljen če s tem ne dosežejo, da letna poročila bolj sprejemajo njihovi uporabniki. Letna poročila so različna, tako kot so različne družbe, ki jih izdajajo. Poročila naj bodo njihovo ogledalo, tako da ni nevarnosti, da bi se izgubila v množici podobnih listin.« (Vežjak 1998, 43).

Turk et al. (1999, 725) pa letno poročilo opredelijo: »Letno poročilo obsega računovodsko poročilo z računovodskimi izkazi in poslovno poročilo. Večkrat je letno poročilo primerno grafično obdelano, vsebuje obilico ponazoritev in fotografij ter je izdano v posebni brošuri. Taka poročila izdajajo predvsem organizacije, ki želijo z njimi pritegniti pozornost javnosti in izbranega kroga zunanjih uporabnikov poročil.«

Letno poročilo gospodarske družbe je sestavljeno iz dveh glavnih delov:

- poslovnega poročila in
- računovodskega poročila.

Po Pojmovniku računovodstva, financ in revizije je letno poročilo, za poslovne namene in zlasti lastnike, enkrat letno sestavljena predstavitev dosežkov podjetja in njegovega ravnateljstva; obsega letno računovodsko poročilo in letno poslovno poročilo za koledarsko in poslovno leto (Turk 2002, 247).

Sestavni del računovodskega poročila so računovodski izkazi. Računovodske izkaze izdelajo gospodarske družbe za poslovno leto na podlagi zaključenih poslovnih knjig in le ti so osnova za izdelavo letnega poročila. Poslovno leto gospodarske družbe je lahko enako koledarskemu letu, lahko pa je poslovno leto gospodarske družbe različno od koledarskega leta. Računovodski izkazi so formalizirana računovodska poročila, s katerimi posreduje računovodstvo podatke ali informacije o ekonomskih kategorijah njihovim uporabnikom (Turk 2002, 165).

Letno poročilo sestavljajo tudi v drugih državah in na osnovi računovodskih standardov, ki veljajo v posamezni državi. V državah evropske unije temeljijo letna poročila na Mednarodnih računovodskih standardih, vendar ima lahko vsaka država svoje standarde računovodskega poročanja. Trenutno se na tem področju dogajajo velike spremembe. Evropski svet se je zavzel za večjo primerljivost računovodskih izkazov že v letu 2000. Evropska komisija sestavi predloge evropskih smernic za

področje računovodenja, sprejete spremembe se bodo upoštevale v računovodskem poročanju po letu 2005.

Po Pojmovniku računovodstva, financ in revizije je gospodarska družba: podjetje, katerega osnovni kapital je prispevalo več fizičnih ali pravnih oseb in je natančno opredeljen ter vpisan v register, pojavlja se kot kapitalska družba ali kot osebna družba, šteje pa se kot nasprotje samostojnega podjetnika posameznika; pri povezovanju več gospodarskih družb se pojavljajo poleg obvladujoče družbe še odvisne družbe in pridružene družbe (Turk 2002, 134).

Zaradi usklajevanja z zahtevami Evropske unije, je v Sloveniji na področju letnega poročila prišlo do večjih sprememb. Četrta smernica Evropske skupnosti (ES) v 43. členu opredeljuje razkritja v letnem poročilu, medtem ko razkritja v konsolidiranih računovodskih izkazih opredeljuje 34. - 35. člen sedme smernice ES.

2.2 Pravna podlaga letnega poročila

Temeljni okvir zakonodaji, ki ureja letno poročilo, predstavlja Zakon o gospodarskih družbah, ki je bil sprejet 27. maja 1993. Med njegovo veljavnostjo so ga s šestimi novelami večkrat spremenili in dopolnili. Sedma novela, imenovana ZGD – F, pa predstavlja večjo spremembo, saj gre za uskladitev slovenskega prava družb z evropskim; poleg tega gre tudi za notranjo uskladitev in dograditev zakona (Kocbek 2003, 337).

Večina določil novele ZGD – F je začela veljati 22. junija 2001, nekatera pa so se prvič uporabila za letno poročilo, ki se začne po uveljavitvi tega zakona. Poslovno leto se lahko razlikuje od koledarskega.

Z novelo ZGD – F so našo zakonodajo posodobili in dopolnili. Zakon natančno opredeljuje zavezance za sestavo letnega poročila:

- kapitalske družbe,
- osebne družbe,
- podjetniki.

Količina in oblika potrebnih razkritij je odvisna od velikosti družbe. Zato zakon določa merila za delitev družb na majhne, srednje in velike. Na velikost družb vplivajo: povprečno število zaposlenih, čisti prihodki od prodaje in vrednost aktive ob koncu poslovnega leta. Novela zakona je ta merila vrednostno spremenila. Med velike družbe pa vedno štejemo zavarovalnice, banke in družbe, ki so dolžne izdelati skupinsko letno poročilo.

Določbe sedmega poglavja v celoti veljajo za:

- kapitalske družbe,
- osebne družbe, v katerih nobena fizična oseba ne odgovarja neomejeno za obveznosti,
- podjetnike, ki spadajo med srednje ali velike družbe.

Ostale osebne družbe in podjetniki, ki spadajo med majhne družbe, pa morajo pri svojem poslovanju in poročanju upoštevati le:

- splošna pravila o računovodstvu,

- določbe o javni objavi,
- določbe o členitvi bilance stanja,
- določbe o členitvi izkaza poslovnega izida,
- splošna pravila vrednotenja.

Zavezanci za sestavljanje letnega poročila morajo pripraviti letno poročilo, ki vsebuje:

- bilanco stanja,
- izkaz poslovnega izida,
- priloge s pojasnili k izkazom.

Tiste družbe, ki so zavezane reviziji, pa morajo v letno poročilo vključiti tudi:

- izkaz finančnega izida,
- izkaz gibanja kapitala,
- poslovno poročilo.

Ti sestavni deli letnega poročila tvorijo celoto. Zakon določa tudi vsebino posameznih delov letnega poročila (Zakon o gospodarskih družbah 2001).

3 NAMEN IN VSEBINA LETNEGA POROČILA

Družba lahko pripravi letno poročilo zaradi:

- zadostitve zakonskim zahtevam,
- informiranja,
- spodbujanja sodelovanja,
- reklamiranja.

Priprava in izdaja letnega poročila sta za družbo zelo pomembni:

- družba se z letnim poročilom predstavi vsem, ki z njo sodelujejo, pa tudi tistim, ki nameravajo z njo sodelovati v prihodnosti;
- letno poročilo predstavlja za družbo velik strošek, saj zahteva veliko časa, napora in denarja, ki je potreben za njegovo oblikovanje, izdelovanje in razpošiljanje.

Družba mora pri letnem poročilu paziti na uravnoteženost oblike in vsebine s stroški. Cilj družbe je, da se na zanimiv in jedrnat način čim bolje predstavi ob sprejemljivih stroških.

Zato je pomembno nameniti pozornost:

- ljudem, ki so odgovorni za pripravo letnega poročila,
- vsebini letnega poročila,
- strukturi letnega poročila.

Za pripravo letnega poročila lahko družba sestavi projektno skupino. Dobro je, da ima vodja projektne skupine dovolj visok položaj, da ima dostop do najvišjega vodstva. Za pripravo dobrega letnega poročila je pomembno, da vodja razume cilje in predlaga primerne poti. V projektno skupino morajo biti vključeni posamezniki, ki skrbijo za strokoven prikaz uspešnosti družbe, pa tudi tisti, ki urejajo primerno obliko in slog letnega poročila. Za letno poročilo pa je predvsem pomembna vsebina. Družba se mora odločiti, katere pomembne dogodke bo v letnem poročilu še posebej poudarila. Ker zunanje uporabnike informacij bolj zanima poslovanje družbe v prihodnosti, se to odraža tudi v načinu predstavitve družbe.

Vodstvo mora dobro opredeliti cilje, zato pa potrebujejo v družbi jasno predstavo o prihodnosti. V letnem poročilu se prikažejo le najpomembnejši cilji, družba pa jih mora opisati in predstaviti na način, ki je blizu uporabnikom; prikazati skušajo, da cilji ustrezajo interesom uporabnikov. Ker imajo uporabniki različne interese, je treba sporočilo prilagoditi tako, da ga večina sprejme in poveča svoje zanimanje za družbo. Na strukturo poročila vplivajo pomembne značilnosti poslovanja družbe. Dobro je, če posamezne enote združimo v logične sestave in poskrbeti je treba, da se informacije ne ponavljajo. Zanimanje bralca pa pritegnejo tudi razni grafični dodatki. Eno glavnih sporočil, ki jih družba skuša posredovati uporabnikom, je da je vredna zaupanja (Vezjak 1998, 43).

Običajno letno poročilo sestavljajo:

- finančni poudarki,
- pismo delničarjem,

- poročilo posloводства,
- revizorjevo poročilo,
- računovodski izkazi in njihova razlaga,
- dodatne finančne informacije.

Letno poročilo pa ni namenjeno le poročanju o finančni uspešnosti družbe, ampak ga družbe uporabljajo tudi za odnose z javnostjo. Tako lahko v letnem poročilu najdemo veliko slik in reklam. Vsebino letnega poročila v veliki meri določa zakonodaja, vendar pa družba sama presodi, kako se bo najbolj učinkovito predstavila javnosti.

Značilni sestavni deli letnega poročila so:

- uvod,
- opisni del,
- finančni del.

Uvodni in opisni del letnega poročila lahko imenujemo tudi poslovno poročilo. S predpisi so sicer določene osnovne smernice razkritij, ki jih družba mora vključiti v ta del letnega poročila, vendar pa so v poslovno poročilo vključena predvsem prostovoljna razkritja. Z uvodom skuša družba predvsem pritegniti pozornost, zato jedrnato predstavi najpomembnejše podatke. Ta del je namenjen najširši javnosti, zato so informacije poenostavljene. Uvodnemu sledi opisni del, ki podrobneje predstavi posamezne teme. V zakonodaji je najbolj natančno določen finančni del, ki povzema računovodsko poročilo. V tem delu so prikazani računovodski izkazi, priloge s pojasnili in analize različnih kazalnikov.

3.1 Uvodni del

Že naslovnica lahko s svojo grafično podobo nakazuje temo letnega poročila, še bolj pa jo bralcu približa uvodni del, ki ga sestavljajo:

- kazalo,
- kratka uvodna predstavitev,
- poročilo predsednika uprave in predsednika nadzornega sveta,
- povzetek z uvodnimi poudarki.

Uvodni del mora biti pregleden in razumljiv vsem uporabnikom letnega poročila. Njegov namen je, s svojo grafično podobo in jasno vsebino bralca pritegniti, da prebere tudi preostali del poročila.

Namen kratke uvodne predstavitve je, prikazati osnovne podatke o družbi: sedež družbe, število poslovnih enot in njihove lokacije; opisati osnovno dejavnost družbe, ki jo lahko popestrimo s predstavitvijo najpomembnejših proizvodov in trgov; predstaviti število zaposlenih in najpomembnejše poslovne partnerje. Pri predstavljanju ciljev mora biti družba previdna. Pomembno je, da lahko bralec ugotovi, da delni cilji pomagajo pri uresničitvi pomembnih ekonomskih ciljev, kot so dobičkonosnost, učinkovitost, rast in razvoj; omeniti povezave družbe s širšim okoljem in izjemne dogodke, ki so vplivali na poslovanje. Že v uvodnem delu se lahko prek poudarkov razbere, kaj je tema letnega poročila. Eden najpomembnejših delov letnega poročila je poročilo predsednika uprave. Najpogosteje je pisano v obliki pisma, lahko pa ga napišemo tudi v obliki intervjuja. V

pismu sta strnjeno predstavljena sedanje poslovanje družbe in tema letnega poročila, saj je namen drugih delov, utemeljiti ter razčleniti pismo predsednika uprave. V pismu se je treba izogibati številčnim podatkom, saj jih je dovolj v drugih delih. Pismo mora biti zanimivo, kratko in prijazno. Uporabniki lahko razberejo duh družbe, ambicije, način razvoja v prihodnosti in razumevanje vodstva o poslanstvu družbe.

Čeprav ni obvezno, je v uvodnem delu pogosto tudi poročilo nadzornega sveta, ki obrazloži svoje sodelovanje z upravo in način zastopanja interesov delničarjev. Pomembna so tudi pojasnila glede delitve dobička. V uvodni del sodi tudi povzetek z uvodnimi poudarki. Najpomembnejše podatke o poslovanju družbe, ki jih bomo v nadaljevanju podrobneje razložili in razčlenili, tu zapišemo v obliki kratkih alinej, finančne podatke pa zapišemo v tabele in grafe zaradi boljše preglednosti. Pripravimo tudi razne primerjave s preteklimi leti, da pride do izraza gibanje posameznega koeficienta skozi čas; nakažemo tudi pričakovana gibanja v prihodnosti (Horvat 2001, 131).

3.2 Opisni del

V opisnem delu letnega poročila družba bolj podrobno prikaže svoje poslovanje. Temu delu letnega poročila lahko rečemo tudi poslovno poročilo. Zakon o gospodarskih družbah določa osnovne sestavine, ki jih mora družba vključiti, vendar pa družba sama odloča, kako podrobno in na kakšen način bo vse skupaj predstavila v letnem poročilu. Poslovno poročilo mora vključevati pošten prikaz (Zakon o gospodarskih družbah 2001):

- razvoja poslovanja in položaja družbe,
- pomembnih poslovnih dogodkov, ki so nastopili po koncu poslovnega leta,
- pričakovanega razvoja družbe,
- aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja,
- podružnic družbe,
- aktivnosti podružnic družbe v tujini.

Pošten prikaz razvoja poslovanja in položaja družbe

Družba mora najprej podrobno predstaviti svoje poslovanje. V letno poročilo tako vključi različne analize poslovanja, ki prikazujejo uspešnost družbe pri gospodarjenju s surovinami in doseganju uspešnega poslovnega izida; prav tako vključi analize finančnega dela poslovanja, ki prikazujejo, kako uspešno je družba usklajevala pritoke in odtok sredstev ter na kratek rok prejeme in izdatke; prek kazalnikov in odmikov pa skušajo prikazati svojo uspešnost glede na načrtovane rezultate.

Poslovno poročilo naj bi vsebovalo vsaj kazalnike:

- rasti prihodkov,
- rasti ravni prodajnih cen,
- rasti prispevka za kritje,
- rasti dobička,
- rasti čistega dobička,
- financiranja,

- investiranja,
- plačilne sposobnosti,
- finančnega ustroja,
- obračanja,
- gospodarnosti,
- posebnosti, značilne za družbo.

Poleg primerjave doseženih rezultatov z načrtovanimi so za uporabnike letnega poročila zelo pomembne primerjave poslovanja družbe skozi čas, zato mora družba v letnem poročilu prikazati tudi trend gibanja uspešnosti. Pogosto pa se družba primerja tudi z drugimi družbami, ki poslujejo v isti panogi, predvsem glede na povprečje panoge in najboljšega ter najslabšega v panogi. Vzroke za uspešnost poslovanja pa lahko prikažejo preko medsebojno povezanih kazalnikov ali analize odmikov uresničenih velikosti ekonomskih kategorij od načrtovanih (Kavčič 1997, 13).

Pomembni poslovni dogodki, ki nastopijo po koncu poslovnega leta so (Horvat 2003, 37):

- datum, ko so bili računovodski izkazi odobreni za objavo, in osebe, ki so jih odobrile (če imajo lastniki družbe ali drugi pravico, popraviti računovodske izkaze po objavi, mora družba to dejstvo razkriti),
- če družba po datumu bilance stanja dobi informacije o okoliščinah, ki so obstajale na datum bilance stanja, jih mora razkriti,
- večja poslovna združitev po datumu bilance stanja ali odtujitev večje odvisne družbe, - objava načrta ustavitve poslovanja, odtujitve sredstev ali poravnave obveznosti, ki se pripisujejo ustavljenemu poslovanju ali vstopu v zavezujoče sporazumevanje o prodaji takšnih sredstev ali poravnavi takšnih obveznosti,
- večji nakupi in odtujitve sredstev ali državne razlastitve večjih sredstev,
- uničenje večjega proizvodnega obrata zaradi požara po datumu bilance stanja,
- objava in začetek večjega reorganiziranja,
- večji posli z rednimi delnicami in tisti z možnimi rednimi delnicami po datumu bilance stanja,
- spremembe davčnih stopenj ali sprejetih oz. napovedanih davčnih zakonov po datumu bilance stanja, ki pomembno vplivajo na sprotne in odložene terjatve za davke in obveznosti za davke,
- sprejemanje pomembnih obvez ali pogojnih obveznosti, npr. z izdajo pomembnih jamstev,
- začetek večjih pravnih, izključno zaradi dogodkov, ki so se zgodili pred datumom bilance stanja.

Prikaz pričakovanega razvoja družbe

Družba prikaže svojo prihodnost, ko oblikuje vizijo in poslanstvo, predvsem pa strategijo poslovanja, iz katere izhajajo cilji, ki si jih družba prizadeva doseči. Poslovanje družbe opredelimo z vizijo ali poslanstvom družbe. Vizija je opis, s katerim skuša družba prikazati svojo prihodnost na jasn in privlačen način; poslanstvo družbe pa se nanaša na sorazmerno trajne namene, ki jim bo družba sledila, prikazuje predvsem

temeljne, široke usmeritve družbe. Strategija predstavlja tiste možne usmeritve družbe, ki vodijo v uresničitev strateških ciljev, torej določene rezultate, ki jih želi družba doseči. Rezultate je treba določiti tako glede velikosti kot časa. Cilj predstavlja motivacijo za zaposlene in usmerja njihovo dejavnost.

Družba lahko svoje dolgoročno poslovanje predstavi tudi z modelom uravnotežene uspešnosti, ki združuje štiri vidike: delničarjev, kupcev, notranjega poslovanja in učenja ter rasti. Družba mora določiti tudi dejavnike, ki ji zagotavljajo uspešnost na dolgi rok. Med najpomembnejše sodijo (Kavčič 1997, 19):

- doseg in izboljšave kakovosti,
- proizvodjanje z nizkimi stroški,
- zmanjševanje zalog,
- prožnost pri oblikovanju in proizvodjanju proizvodov,
- konkurenčna prednost pri inovativnosti in kakovosti,
- pripadnost zaposlenih,
- varnost pri delu,
- prihodnjo uspešnost pa lahko družba prikaže tudi na podlagi SWOT – analize.

Družba tako predstavi svoje prednosti, priložnosti, slabosti in nevarnosti, ki jih vidi na trgu. Vendar pa samo izvleček iz te analize še ne pove, kako uspešna bo družba pri izrabi prednosti in odpravi pomanjkljivosti.

Prikaz aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja

Družba lahko prikaže aktivnosti, ki jih izvaja na tem področju. Velik poudarek pa je na razčlenjevanju in merjenju stroškov, ki pri tem nastanejo, in njihovi delitvi na odhodke obračunskega obdobja in neopredmetena dolgoročna sredstva.

Podružnice

Družba prikaže strnjene podatke o posameznih delih družbe. Takšni sezname so pogosto na koncu letnega poročila.

Prostovoljna razkritja

V poslovno poročilo pa družba pogosto vključi tudi druga razkritja, ki jih zakon ne zahteva. Družba v letnem poročilu posebno pozornost nameni svojim delničarjem., ki so jim namenjena razkritja in primerjave, povezane s kapitalom družbe. Če delnice družbe kotirajo na borzi, družba prikaže gibanje tečaja. Tako lahko preberemo podatke o: kraju trgovanja, simbolu delnice, najvišjem in najnižjem tečaju ter gibanju razmerja med tečajem delnice in njeno dividendo.

Načini poročanja gospodarskih družb so zelo različni. Nekatere gospodarske družbe poročajo v letnem poročilu zelo suhoparno brez grafičnih in slikovnih predstavitev, medtem ko nekatere gospodarske družbe polagajo izredni pomen temu, kako sestavijo in predstavijo svoje poslovanje v letnem poročilu. Gospodarske družbe se zavedajo, da je njihovo letno poročilo ogledalo njihove družbe.

Kljub temu zavedanju, pa so letna poročila še vedno pogosto pomanjkljiva. V marsikaterem slovenskem letnem poročilu gospodarske družbe bomo zaman iskali informacije o tem, kako poslovni sistem zadovoljuje ekološke in kakovostne standarde. Največ pozornosti podjetja namenijo računovodskim informacijam, ki pa ne "govorijo" o sožitju poslovnega sistema z lokalno skupnostjo in okoljem, prav tako ničesar ne povedo o tehnološkem razvoju podjetja in varnosti pri delu. Računovodske informacije zelo malo povedo o konkurenčni prednosti in slabosti poslovnega sistema, o tržnih deležih, o novih izdelkih, o stroških kakovosti, o razvoju panoge in podobno. Dobiček je kratkoročno (letno) merilo uspešnosti poslovanja, naloga uprave pa je, da zagotovi dolgoročni razvoj in uspešnost poslovanja.

3.3 Poslovne knjige in letno poročilo

Družbe in podjetniki morajo voditi poslovne knjige in jih enkrat letno zaključiti. Poslovno leto se lahko razlikuje od koledarskega leta. Na podlagi zaključenih poslovnih knjig je treba za vsako poslovno leto, v roku treh mesecev po koncu tega poslovnega leta, sestaviti letne računovodske izkaze. Letno poročilo je po 56. členu Zakona o gospodarskih družbah sestavljeno iz bilance stanja, izkaza poslovnega izida ter priloge s pojasnili k izkazom. Pri družbah, katerih letno poročilo je potrebno revidirati, le-to vsebuje še: izkaz finančnega izida, izkaz gibanja kapitala in poslovno poročilo. Poslovno poročilo (Kocbek 2003, 64) je torej ožji pojem od letnega poročila, saj predstavlja njegov del, v njem mora biti opravljen najmanj pošten prikaz razvoja poslovanja in položaja družbe, prikazani pa morajo biti tudi:

- pomembni poslovni dogodki po koncu poslovnega leta,
- pričakovan razvoj družbe,
- aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja,
- podružnice družbe,
- aktivnosti podružnic družbe v tujini.

Splošno pravilo po 57. členu ZGD-ja je, da mora biti letno poročilo sestavljeno jasno in pregledno. Izkazovati mora resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida. Na tem mestu opredeljujemo še konsolidirano letno poročilo.

Konsolidirano letno poročilo ureja 53. člen ZGD-ja. V tem členu je zapisano, da mora družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je nadrejena eni ali več družbam v Republiki Sloveniji ali izven nje izdelati tudi konsolidirano letno poročilo, če so bodisi nadrejena družba bodisi ena ali več podrejenih družb organizirane kot kapitalske družbe oziroma v drugi istovrstni pravnoorganizacijski obliki po pravu države sedeža družbe. Konsolidirano letno poročilo je sestavljeno iz konsolidirane bilance stanja, konsolidiranega izkaza poslovnega izida, priloge h konsolidiranim izkazom, konsolidiranega izkaza gibanja kapitala, konsolidiranega izkaza finančnega izida in poslovnega poročila družb, ki so vključene v konsolidacijo. Ti sestavni deli tvorijo celoto.

4 RAČUNOVODSTVO

4.1 Pojem in sestavine računovodstva

Ekonomске kategorije, ki jih računovodstvo spremlja in proučuje, so lahko opredeljene statično ali dinamično. Statično opredeljene ekonomske kategorije so tiste, ki jih lahko dojamemo le v določenem trenutku, dinamično opredeljene ekonomske kategorije pa lahko dojamemo v določenem obdobju.

Med statično opredeljene ekonomske kategorije spadajo sredstva in obveznosti do virov sredstev. Gre za ekonomski kategoriji, ki sta izkazani v bilanci stanja, ki se vedno nanaša na določen trenutek opazovanja, na določen dan (Milost 1996, 21). Stanja posameznih vrst sredstev in obveznosti do virov sredstev se v delujočem sistemu iz dneva v dan spreminjajo. V poslovnem sistemu se pojavijo že ob njegovi ustanovitvi, nakar se povečujejo in zmanjšujejo z njegovim poslovanjem. Na ravni opazovanega poslovnega sistema pa vsa povsem ugasnejo le, če poslovni sistem preneha obstajati. V tem primeru se lahko »preselijo« k drugim poslovnim subjektom. Denimo, da poslovni sistem A preneha obstajati, ker se pripoji k poslovnemu sistemu B. Tedaj sredstva in obveznosti do poslovnega sistema A prevzame poslovni sistem B (Kokotec 1997, 28).

Med dinamično opredeljene ekonomske kategorije spadajo stroški, odhodki, prihodki in poslovni izid. Te ekonomske kategorije so z izjemo stroškov izkazane v izkazu poslovnega izida, ki se vedno nanaša na določeno obdobje (Milost 1996, 21). Dinamično opredeljene gospodarske kategorije označujemo tudi s skupno označbo poslovnoizidni tokovi.

4.2 Gospodarske kategorije v računovodstvu

4.2.1 Stroški

Poslovni proces ni mogoč brez prvin, ki se v poslovnem procesu trošijo. To so delovna sredstva, predmeti dela, storitve in delo. Če potroške prvin, cenovno ovrednotimo, govorimo o stroških.

Računovodstvo spremlja in proučuje stroške po vrstah, mestih odgovornosti in po stroškovnih nosilcih. Stroške členimo glede na prvino poslovnega procesa, na katero se nanašajo; razlikujemo stalne in spremenljive, proizvajalne in ne proizvajalne, neposredne in posredne, stroške učinkov in stroške obdobja, izvirne in izvedbene in še bi lahko naštevali. Praviloma morajo biti vsi v obračunskem obdobju nastali stroški vračunani v vrednost nastalih in prodanih poslovnih učinkov, praviloma do konca obračunskega obdobja. Ne vračunani stroški, brez stroškovnega nosilca, se pojavljajo med aktivnimi časovnimi razmejitvami. Praviloma so redki in kot postavka bilance stanja izginejo, brž ko jih je mogoče pripisati konkretnim poslovnim učinkom. Za računovodsko obravnavo je izhodiščna členitev stroškov na izvirne (običajne) vrste stroškov (Kokotec 1997, 47).

Med izvirne vrste stroškov spadajo (Turk 1998, 54):

- stroški materiala,
- stroški storitev v ožjem smislu,

- stroški amortizacije,
- stroški dela,
- stroški dajatev, ki so neodvisne od poslovnega izida in plač, ter
- stroški obresti.

4.2.2 Odhodki

Odhodki so nasprotje prihodkov in skupaj z njimi tvorijo poslovni izid v obračunskem obdobju. Po definiciji Slovenskih računovodskih standardov so odhodki zmanjšanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki zmanjšanj sredstev ali povečanj obveznosti. Enako kot prihodki so tudi odhodki razvrščeni na poslovne in finančne odhodke, ki skupaj tvorijo redne odhodke, ter izredne odhodke.

Redni odhodki se navezujejo na stroške in nabavne vrednosti v obračunskem obdobju prodanih poslovnih učinkov. So poslovni stroški, nastali v obračunskem obdobju, popravljeni za spremembo stroškov, ki se zadržujejo v zalogah nedokončane proizvodnje in proizvodov oziroma storitev. Izredni odhodki zrcalijo razne druge vplive na poslovni izid. Redni odhodki so nasprotje rednih prihodkov in skupaj z njimi ustvarjajo poslovni izid normalne poslovne dejavnosti. Pri storitvenih sistemih so vsi stroški povezani z opravljenimi in hkrati prodanimi storitvami (Turk 1998, 178).

Odhodki so dinamična kategorija, ki skupaj s prihodki opredeljujejo poslovni izid v določenem obračunskem obdobju. Nanašajo se na prodane količine, s katerimi so pridobljeni prihodki, zajemajo pa tudi nekatere druge postavke zunaj stroškov in nabavnih vrednosti, ki prav tako zmanjšujejo poslovni izid. Odhodki so tako žrtvovane vrednosti, ki so potrebne za doseganje prihodkov kot pridobljenih vrednosti.

Razmerja med odhodki in stroški so lahko:

- Odhodki, ki niso gospodarsko povezani s stroški, primer: poslovni sistem plača kazen, pojavijo se le odhodki brez stroškov.
- Odhodki, ki so v gospodarski povezavi s stroški. Lahko se pojavijo istočasno s stroški, primer: pri opravljanju storitve se pri storitvenem poslovnem sistemu pojavijo stroški, opravljena storitev je istočasno tudi prodana, zato je pojav stroškov in odhodkov istočasen. Odhodki pa se lahko pojavijo kasneje kot stroški, primer: pri proizvodnem poslovnem sistemu, pri katerem se pri proizvodnji poslovnih učinkov pojavijo stroški, kasneje ob prodaji teh poslovnih učinkov pa še odhodki.

Razmerja med odhodki in izdatki:

- Odhodki, ki niso gospodarsko povezani z izdatki, primer: poslovni sistem odpiše terjatev, pojavijo se odhodki, ki niso gospodarsko povezani z izdatki. Ne pride do zmanjšanja stanja denarja v poslovnem sistemu.
- Odhodki, ki so v gospodarski povezavi z izdatki. Teh je večina. Odhodki se lahko pojavijo pred izdatki, primer: poslovni sistem nabavi material, iz njega proizvedene izdelke proda, dobaviteljevega računa za material pa še ne plača. Odhodki se pojavijo ob prodaji izdelkov, izdatki pa šele ob plačilu računa dobavitelju. Odhodki pa se lahko pojavijo kasneje kot izdatki, primer: izdatki se

pojavi, ko poslovni sistem plača dobaviteljev račun za kupljen material, odhodki pa tedaj, ko izdelke, v katerih je material vsebovan, tudi proda.

- Izdatki, ki ne vodijo k odhodkom, primer: nakup zemljišča, kjer njegova uporaba ni povezana s stroški in kasneje z odhodki, saj se zemljišča ne amortizirajo (Milost 1996, 39-40).

Slovenski računovodski standardi razčlenjujejo odhodke na poslovne, finančne in izredne odhodke.

Poslovni odhodki so stroški brez obresti, ki se po namenu razvrščajo na proizvodjalne stroške prodanih količin, v trgovskih podjetjih na nabavno vrednost prodanih količin ter na posredne stroške nabavljanja in prodajanja, neposredne stroške prodajanja, posredne stroške skupnih služb in prevrednotovalne poslovne odhodke, ki niso stroški. Poslovne odhodke sestavljajo vračunani stroški v obračunskem obdobju, razlika v stroških, ki so vključeni v začetnih zalogah proizvodov in nedokončane proizvodnje ter končnih zalogah proizvodov in nedokončane proizvodnje, deleži zaposlencem iz dobička in prevrednotovalni poslovni odhodki. Na višino poslovnih odhodkov v obračunskem obdobju vpliva tudi metoda vrednotenja zalog. Poznamo namreč več metod (metoda drsečih povprečnih cen, metoda tehtanih povprečnih cen, metoda LIFO, metoda FIFO, metoda stalnih cen), ki različno razvrščajo posamezne skupine stroškov med tiste stroške, ki gredo med zaloge, in tiste, ki gredo neposredno med odhodke tekočega obdobja. Podjetje mora zaradi tega v razkritjih pojasniti, katero metodo uporablja, če pa je metodo spremenilo, pa mora pojasniti tudi kakšne posledice ima ta sprememba na odhodke. Med poslovne odhodke sodijo tudi razlike v popisu zalog poslovnih učinkov. Če se ob popisu ugotovi presežek, to pomeni povečanje prihodkov, če pa se ugotovi primanjkljaj, pa to pomeni povečanje poslovnih odhodkov.

Finančni odhodki so odhodki za financiranje, ki jih sestavljajo predvsem stroški danih obresti in odhodki za naložbe, ki imajo naravo prevrednotenih finančnih odhodkov, kamor sodijo npr. dani popusti, negativne tečajne razlike in udeležba drugih v poslovnem izidu. Finančni odhodki so odhodki za financiranje in naložbenje. Med odhodke za financiranje se štejejo predvsem stroški danih obresti, odhodki za naložbenje pa imajo predvsem obliko prevrednotovalnih finančnih odhodkov. Za njih je značilno, da jih je mogoče prepoznati ob obračunu, ne glede na izdatke, ki so povezani z njimi. To so finančni odhodki zaradi okrepitve dolgoročnih dolgov in kratkoročnih dolgov ter zaradi oslabitve dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb. Izjema so tisti dolgoročni in kratkoročni dolgovi ter dolgoročne in kratkoročne finančne naložbe, ki so bili že prevrednoteni, kar je ustvarilo posebni prevrednotovalni popravek kapitala, iz katerega je mogoče kriti razliko (Slovenski računovodski standardi 2002).

Izredni odhodki sestavljajo neobičajne postavke, ki v obravnavanem poslovnem letu zmanjšujejo izid rednega poslovanja. Kot izredni odhodek se štejejo rezervacije za kritje možne izgube. Kot posebna vrsta izrednih odhodkov se šteje neporavnana izguba iz prejšnjih poslovnih let, ki se poravnava z odpisom obveznosti ali s prejetimi dotacijami v obravnavanem poslovnem letu. Izredne odhodke predstavljajo neobičajne postavke, ki v obračunskem obdobju zmanjšajo poslovni izid.

4.2.3 Prihodki

Prihodki (Slovenski računovodski standardi 2002, 133) so povečanje gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki povečanj sredstev ali zmanjšanj dolgov. Posledica teh koristi so povečanje kapitala, razen tistih, ki so nastali zaradi novega vplačila s strani lastnikov.

Redni prihodki so prodajna vrednost v obračunskem obdobju prodanih poslovnih učinkov, to je proizvodov, storitev in trgovskega blaga. Obstajata dve podskupini rednih prihodkov: prihodki od prodaje in prihodki iz financiranja. Prihodki od prodaje so preprosto zmnožek prodanih količin s prodajnimi cenami. Storitveni poslovni sistemi (kot je npr. družba Mobitel) praviloma prodajajo storitve, lahko pa tudi material. Prihodki od prodaje so opredeljeni z doseženimi prodajnimi vrednostmi, ki so že zmanjšane za popuste in so razvidni iz računov, niso pa zmanjšane za kasneje dane popuste. Kot dopolnilo siceršnjega zneska prihodkov od prodaje je treba obravnavati tudi pomoči (subvencije), podpore (dotacije), povračila (regrese) in nadomestila (kompenzacije). Prihodki od financiranja so prav tako nekakšen zmnožek danih naložb kot neke vrste storitev in njihove cene, ki je v primeru danih posojil in kreditov vnaprej podana z obrestno mero. Vrste finančnih prihodkov: prihodki od prejetih udeležb v poslovnem izidu (npr. prejete dividende v zvezi z odkupljenimi delnicami drugih poslovnih sistemov; prihodki od prejetih obresti; drugi prihodki iz financiranja (npr. revalorizacijski presežki) (Turk 1998, 170). Izredne prihodke delimo na prihodke zaradi povečanja sredstev in prihodke zaradi zmanjšanja obveznosti do virov sredstev. Izredni prihodki so sestavljeni iz neobičajnih postavk in postavk iz preteklih obračunskih obdobj. Pri vključevanju izrednih prihodkov in izrednih odhodkov v analizo uspešnosti poslovanja je potrebna previdnost. Te postavke namreč ne pomenijo redne poslovne dejavnosti, ni pa tudi mogoče dovolj natančno oceniti njihovega obsega v prihodnosti.

Prihodki prek poslovnega izida vplivajo na velikost kapitala. Prihodke moramo ločevati od prejemkov. Prejemki so le povečanje denarja in ne vplivajo na poslovni izid.

Povezava med prihodki in prejemki:

- Prihodki niso gospodarsko povezani s prejemki, primer: dobaviteljev dobropis zmanjša obveznosti poslovnega sistema in pomeni nastanek prihodkov, vendar pa ti prihodki ne pomenijo prejemka denarja.
- Prihodki so gospodarsko povezani s prejemki. Prihodki se lahko pojavijo pred prejemki, ta možnost je zelo pogosta, saj kupec običajno poravna kupnino šele po prejemu blaga in računa. Prihodki se pri tem pojavijo ob dobavi blaga in izstavitvi računa, prejemki pa šele ob plačilu kupca. Prihodki se lahko pojavijo obenem s prejemki, ko kupec poravna račun že ob prejemu blaga. Prihodki pa se lahko pojavijo kasneje kot prejemki, to se zgodi tedaj, ko kupec poravna kupnino s predujmom, prihodki se v tem primeru pojavijo šele ob dobavi blaga kupcu.
- Prejemki ne vodijo k prihodkom. Pomislimo na prejeta posojila ali na varščine, ki so kasneje vrnjene. Podobno se zgodi tudi ob vračilu predujmov (Milost 1996, 45).

4.2.4 Poslovni izid

Poslovni izid ponavadi ugotavljamo v enem letu. V krajšem času prihaja do večjih nihanj, npr. sezonskih, in četrletni rezultati ne dajejo povsem ustrezne slike. Daljše kot enoletno obdobje pa je predolgo, saj moramo poznati poslovni uspeh, da lahko še pravočasno ukrepamo. Prihodke, odhodke in razliko med njimi, ki predstavlja poslovni izid ali uspeh prikazujemo na urejen način v računovodskem izkazu uspeha ali bilanci uspeha. Ponavadi gre za letne izkaze, največkrat vezane na koledarsko leto. Obstaja več možnih izkazov uspeha, ki na različne načine in z različnimi poudarki prikazujejo poslovni izid. Slovenski računovodski standardi omenjajo tri možne izkaze: anglo-ameriškega, nemškega in francoskega.

Poslovni izid je razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki v obračunskem obdobju. Prihodke smo opredelili kot prodajno vrednost prodanih poslovnih učinkov, povečano za prihodke od financiranja in izredne prihodke, odhodke pa kot stroške prodanih poslovnih učinkov, povečane za odhodke financiranja in izredne odhodke. Poslovni izid je tako razlika med pridobljenimi in žrtvovanimi vrednostmi (Milost 1996, 49). Poslovni izid lahko ugotavljamo za podjetje kot celoto, za posamezne dele podjetja, za posamezne trge itd. Temeljne vrste poslovnega izida dobimo iz izkaza poslovnega izida in so pomembne za notranje in zunanje uporabnike računovodskih informacij.

Med ostale vrste poslovnega izida pa spadajo: prispevek za kritje, kosmati poslovni izid iz celotnega poslovanja, celotni poslovni izid skupaj s finančnimi odhodki, celotni poslovni izid skupaj z deleži zaposlencev v njem in dohodek. Te vrste poslovnega izida so uporabne predvsem za notranje uporabnike. Poslovni izid iz prodaje je razlika med prihodki in odhodki za prodajo. Poslovni izid iz celotnega poslovanja je razlika med poslovnimi prihodki in poslovnimi odhodki; od poslovnega izida iz prodaje se razlikuje za preostale poslovne prihodke in poslovne odhodke, med katerimi so tudi prevrednotovalni poslovni prihodki in prevrednotovalni poslovni odhodki. Poslovni izid iz rednega delovanja je razlika med seštevkom poslovnih prihodkov in finančnih prihodkov ter seštevkom poslovnih odhodkov in finančnih odhodkov. Celotni poslovni izid je razlika med seštevkom poslovnih prihodkov in seštevkom vseh odhodkov, med katerimi ni zneskov za poravnavo izgube iz prejšnjih let. To je poslovni izid, dosežen pri prizadevanjih v podjetju. Celotni poslovni izid po odbitku prevrednotovalnega popravka poslovnega izida je razlika med seštevkom vseh prihodkov in seštevkom vseh odhodkov z všteti prevrednotovalnim popravkom poslovnega izida. To je poslovni izid, s katerim je mogoče razpolagati, če je ostala zagotovljena nespremenjena kupna moč kapitala.

4.2.5 Sredstva

Sredstva lahko opredelimo kot ekonomske dejavnike, ki jih upravlja podjetje in katerih vrednost je lahko objektivno določiti v trenutku pridobitve. V podjetju se vedno soočajo z vprašanjem, koliko sredstev angažirati, da bo proizvodni proces potekal nemoteno, hkrati pa bo ekonomsko učinkovit.

Pod pojmom sredstva razumemo vse tisto, kar ima določeno podjetje v lasti. Poznamo dve veliki skupini sredstev, in sicer stalna sredstva in gibljiva sredstva.

Nekatera sredstva se lahko zadržujejo v kaki pojavnosti obliki dalj časa ali celo stalno. Vendar je njihovo bistvo praviloma v preoblikovanju, in sicer s prenašanjem svoje vrednosti na ustvarjene učinke (Melavc 1994, 89).

S pojmom sredstva označujemo vrednosti stvari, pravic in denarja, s katerimi poslovni sistem razpolaga in z njihovo pomočjo uresničuje smoter in poslovne cilje in so last poslovnega sistema (Kokotec 1997, 29). V računovodstvu celoto sredstev označujemo tudi z izrazom aktiva. Sredstva, ki jih po finančni plati tvorijo denar in naložbe, lahko razvrstimo:

- Glede na pojavnost obliko razlikujemo opredmetena sredstva v obliki stvari in neopredmetena sredstva v obliki pravic in denarja. Ob ustanovitvi poslovnega sistema so sredstva praviloma v denarni obliki, del pa lahko tudi v stvarnih vložkih lastnikov. Nadalje sam proizvodni proces veže sredstva v zalogah nedokončanih proizvodov, če teh ne prodamo, kakor hitro so izdelani, imamo tudi sredstva v zalogah izdelkov.
- Glede na to, ali sredstva potrebujemo za izvajanje poslovne dejavnosti v poslovnem sistemu ali pa jih vlagamo drugam, razlikujemo osnovna in obratna sredstva ter finančne naložbe. Finančne naložbe so sredstva v obliki pravic, ki jih poslovni sistem ima, ker je naložil denar drugam, osnovna in obratna sredstva pa so potrebna za izvajanje poslovnega procesa.
- Glede na hitrost preoblikovanja razlikujemo stalna in gibljiva sredstva. Stalna sredstva se v prvotno obliko praviloma preoblikujejo v obdobju, daljšem od enega leta, gibljiva sredstva se v prvotno obliko preoblikujejo praviloma v obdobju, ki ni daljše od enega leta.
- Glede na posebnosti lastništva poznamo tudi sredstva v upravljanju. Gre za sredstva, ki so v lasti države, občine ali mesta, izkazuje pa jih med sredstvi poslovni sistem, ki mu jih lastniki dajo v upravljanje zato, da lahko opravljajo dejavnost, za katero so bili ustanovljeni.

Slovenski računovodski standardi razčlenjujejo sredstva na osnovna sredstva, obratna sredstva in finančne naložbe.

Osnovna sredstva so lahko v obliki stvari ali pravic. Sredstva v obliki stvari imenujemo opredmetena osnovna sredstva v obliki pravic pa neopredmetena osnovna sredstva.

Osnovna sredstva v obliki stvari obsegajo (Turk 1998, 97):

- Zemljišča, ki dajejo prostor, na katerem posluje poslovni sistem.
- Zgradbe, ki so objekti visoke gradnje, nizke gradnje, vodne gradnje in rudarska dela gradbenega značaja.
- Oprema, ki zajema stroje, naprave in napeljave, sredstva prevoza in zvez, laboratorijsko opremo, inštrumente in orodja, inventar in drugo opremo.
- Dolgoletne nasade, ki imajo kot osnovno sredstvo biološko dobo trajanja daljšo od leta dni in obsegajo sadovnjake, vinograde, hmeljnike in druge dolgoletne nasade.
- Osnovno čredo, ki obsega vso čredo razen tiste v pitanju.

- Zalogo investicijskega materiala, ki je namenjen za vgrajevanje v druge stvari iz osnovnih sredstev.

Osnovna sredstva v obliki stvari so lahko (Turk 1998, 98):

- Osnovna sredstva v uporabi, ki so sposobne za uporabo ne glede na to, ali so dejansko uporabljene v poslovnem sistemu. Zavzemajo lahko vse vrste osnovnih sredstev razen zalog investicijskega materiala.
- Osnovna sredstva v pripravi so stvari, ki so v stopnji usposabljanja za uporabo. Ta sredstva obsegajo zalogo investicijskega materiala in druge stvari iz osnovnih sredstev, ki so v procesu usposabljanja.
- Osnovna sredstva zunaj uporabe so sredstva, ki so trajno izgubile perspektivo uporabe v poslovnem sistemu.
- Osnovna sredstva, ki so dana v poslovni najem, so izkazana ločeno od drugih osnovnih sredstev.

Osnovna sredstva v obliki pravic obsegajo (Turk 1998, 99):

- Pravice do patenta, licence, modela, žiga, vzorca, uporabo proizvajalno tehnične dokumentacije ter pravice v zvezi z osnovnimi sredstvi, ki pripadajo drugemu poslovnemu sistemu.
- Organizacijske stroške v zvezi s študijami, raziskavami, odkupom in odškodnino, šolanje kadrov in druge stroške.
- Terjatve, ki jih razumemo kot terjatve iz danih avansov za osnovna sredstva. Gre za sredstva, ki so na sredi med denarjem za nakup stvari iz osnovnih sredstev in med samimi osnovnimi sredstvi v uporabi.

Obratna sredstva so lahko v obliki stvari, pravic ali denarja. Obratna sredstva v obliki stvari so lahko v zalogi, v pripravi, v uporabi in na poti. Sredstva v obliki stvari obsegajo (Turk 1998, 100):

- Material, ki ga v širšem smislu razumemo kot nabavljeni osnovni in pomožni material, polproizvode, dele, gorivo in mazivo.
- Drobní inventar, med katerega spadajo orodja, naprave, kalupi, skladiščno, laboratorijska oprema ter druga oprema.
- Nedokončano proizvodnjo, med katero spadajo polproizvodi in deli, ki so namenjeni nadaljnji obdelavi.
- Dokončani proizvodi so proizvodi, ki so namenjeni neposredni prodaji.
- Trgovinsko blago sestavljajo proizvodi, ki jih je poslovni sistem kupil in namenil prodaji.

Obratna sredstva v obliki pravic so (Turk 1998, 101):

- Prejete kratkoročne vrednostnice, med katere spadajo blagajniški zapisi in menice.
- Terjatve do kupcev, ki se pojavljajo toliko časa, dokler kupci ne poravnajo dolžnih zneskov z nakazilom, ali menico.
- Kratkoročno odloženi ali nevračunani stroški, ki v danem obračunskem obdobju nimajo končnega stroškovnega nosilca.

- Kratkoročni nezaračunani prihodki so zneski, ki so že vplivali na poslovni izid, vendar še niso bili plačani in jih tudi še ni bilo mogoče komu zaračunati, kar bo napravljeno šele v naslednjem obdobju.

Obratna sredstva v obliki denarja obsegajo (Turk 1998, 103):

- denar v blagajni,
- denar na transakcijskem računu,
- denar na deviznem računu,
- odprte akreditive,
- denar na izločenih računih za sprotne potrebe.

Finančne naložbe obsegajo:

- Dana kratkoročna posojila, ki so dana za rok do enega leta.
- Dana dolgoročna posojila, ki so dana za rok daljši od enega leta.
- Naložbe, ki se pojavljajo kot kapital drugih poslovnih sistemov. Te naložbe so praviloma dolgoročne. Namesto obresti si z njimi poslovni sistem zagotavlja udeležbo v poslovnem izidu.

4.2.6 Obveznosti do virov sredstev

Obveznosti do virov sredstev so obveznosti, ki temeljijo na pravno zasnovanem razmerju podjetja do virov sredstev, s katerimi se podjetje financira. Podjetje ohranja tista sredstva financerjev, ki so pri njem, in jih vrača v ustreznih rokih skupaj z obrestmi ali drugim nadomestilom za gospodarjenje. Gledano iz finančnega zornega kota so povezane s financiranjem podjetja. Obveznosti do virov sredstev nam povedo, kako je poslovni sistem financiran. V računovodstvu celoto obveznosti do virov označujemo tudi z izrazom pasiva. Kolikor ima poslovni sistem v določenem trenutku sredstev, toliko ima tudi obveznosti do vseh virov sredstev. Do lastnikov so to praviloma trajne obveznosti za ohranitev in oploditev kapitala, ki ga ti vlagajo v poslovni sistem. Do tujih virov sredstev pa ima poslovni sistem obveznosti z rokom zapadlosti, torej obveznosti, da v določenem roku poravnava dolgove, ki jih ima do teh svojih upnikov. Tako ima poslovni sistem lahko obveznosti do bank za najeta posojila ter do dobaviteljev za nabavljen in še ne plačan material ali za druga kupljena sredstva v obliki stvari. Do zaposlenih lahko ima obveznosti za izplačilo obračunanih, a še ne izplačanih plač, do države za obračunane, a še ne plačane davke in druge dajatve. Iz naslova prejetih avansov pa lahko ima tudi obveznosti do kupcev.

Obveznosti do virov lahko členimo po različnih kriterijih (Melavc 2000, 119):

- kapital, pasivne časovne razmejitev in dolgovi,
- obveznosti do lastnih ali tujih virov,
- trajne obveznosti in obveznosti brez točno določenega roka zapadlosti, ter obveznosti s točno določenim rokom zapadlosti,
- dolgoročne in kratkoročne obveznosti do virov,
- obveznosti do zunanjih virov financiranja in obveznosti do notranjih virov financiranja.

Slovenski računovodski standardi razčlenjujejo obveznosti do virov sredstev na kapital, pasivne časovne razmejitve in dolgove.

Kapital je obveznost do lastnikov podjetja kot financerjev podjetja, ki zapade v plačilo, če podjetje preneha delovati ali če se sprejme sklep o dekapitalizaciji podjetja zaradi zmanjšanja njegovega delovanja. Če se gleda nanj s finančnega zornega kota, se imenuje tudi lastniški kapital, da se razlikuje od dolgovanega kapitala (upniškega kapitala).

Kapital je vrednost čistega premoženja podjetja po odštetju vseh njegovih dolgov. Je obveznost do lastnikov, ki pred prenehanjem delovanja podjetja ne zapade v plačilo. Z gotovostjo lahko trdimo, da kapital ni le najpomembnejša postavka na pasivni strani bilance stanja, temveč najpomembnejša postavka v celotni bilanci. Celotni kapital je torej lastniško financiranje podjetja in obveznost podjetja do lastnikov (Odar 2003, 59). Kapital je ostanek, ki ga dobimo, ko od sredstev odštejemo obveznosti. V osnovi predstavlja terjatev, pravico oziroma interes lastnikov podjetja. Kapital je definiran kot preostanek interesov v sredstvih podjetja po odtegljaju vseh njegovih obveznosti. Ker je kapital najpomembnejša postavka v računovodskih izkazih, katera kaže vse metode vrednotenja, njihove spremembe in poslovni izid, je treba posebej skrbno proučiti pravila njegovega nastanka, povečanja, zmanjšanja in tudi prenehanja.

Celotni kapital podjetja je njegova obveznost do lastnikov, ki zapade v plačilo, če podjetje preneha delovati, pri čemer se velikost kapitala popravi glede na tedaj dosegljivo ceno čistega premoženja. Opredeljen je z zneski, ki so jih vložili lastniki in z zneski, ki so se pojavili pri poslovanju in pripadajo lastnikom (Slovenski računovodski standardi 2002). Znesek, s katerim je kapital podjetja izkazan v bilanci stanja, je odvisen od vrednotenja sredstev in dolgov. Lahko rečemo, da se v kapitalu izražajo vsi poslovni dogodki podjetja in vse metode merjenja posameznih kategorij in obveznosti. SRS temeljijo na finančnem pojmovanju kapitala. To pomeni, da ima podjetje čisti dobiček samo takrat, ko je v finančni ali denarni merski enoti izraženi znesek čistega premoženja na koncu obračunskega obdobja večji od v finančni ali denarni merski enoti izražene zneska čistega premoženja na začetku obračunskega obdobja potem, ko se od njega odštejejo vsa izplačila lastnikom in njihova vplačila v obračunskem obdobju (Slovenski računovodski standardi 2002). Če pa primerjamo nove in stare SRS, opazimo, da je definicija kapitala v novih slovenskih računovodskih standardih navedena, medtem ko stari SRS niso definirali najpomembnejše postavke v bilanci stanja.

Kapital lahko obravnavamo finančno in stvarno. Po finančnem pojmovanju kapitala so kapital denarna in druga sredstva, ki jih lastniki vložijo v poslovni sistem. Stvarno pojmovanje kapitala, po katerem je kapital izražen s stvarno proizvodjalno zmogljivostjo poslovnega sistema. Kapital je torej tudi osnova za merjenje dobička, to je merilo donosnosti poslovnega sistema. Celotni kapital poslovnega sistema obsega (Milost 1997, 83):

- Osnovni kapital, ki je nominalno opredeljen v statutu poslovnega sistema. Vpišejo oziroma vplačajo ga lastniki.

- Vplačani presežek kapitala, ki se pojavlja pri delniški družbi, je pozitivna razlika med prodajno ceno delnic ob njihovi prvi prodaji in njihovo nominalno vrednostjo.
- Rezerve so namensko prihranjeni del čistega dobička. Namenjene so poravnavanju morebitnih bodočih izgub in ohranjanju plačilne sposobnosti.
- Preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let je tisti del čistega dobička, ki je ostal nerazporejen. Prenesena izguba iz prejšnjih let pa je izguba, ki je ostala neporavnana.
- Revalorizacijski popravek kapitala pomeni povečanje nominalne vrednosti celotnega kapitala.
- Nerazporejeni čisti dobiček poslovnega leta je del dobička, ki je ostal v poslovnem sistemu nerazdeljen.
- Pasivne časovne razmejitev (kratkoročne) se pojavljajo kot (Milost 1997, 85):
- Vnaprej vračunani stroški, ki so posledica enakomernega obremenjevanja dejavnosti poslovnega sistema s stroški, ki so sicer pričakovani, pa se še niso pojavili. To se lahko zgodi, ko poslovni sistem v obračunskem obdobju vračuna višje stroške velikih popravil od tistih, ki so dejansko nastali.
- Kratkoročno odloženi prihodki, ki se pojavijo, ko poslovni sistem že zaračuna oziroma celo prejme plačilo za storitev, ki je še ni opravil.

Poleg kratkoročnih poznamo tudi dolgoročne pasivne časovne razmejitev, ki jim pravimo dolgoročne rezervacije in so namenjene poravnavanju bodočih obveznosti, za katere pričakujemo, da bodo nastale šele čez leto dni, in poravnanju obveznosti, katerih nastanek in velikost sta negotova.

Osnova za oblikovanje dolgoročnih rezervacij so (Milost 1997, 86):

- Dolgoročni odloženi prihodki, ki so namenjeni pokrivanju stroškov, ki se bodo zelo verjetno pojavili v razdobju, daljšem od leta dni.
- Dolgoročno vnaprej vračunani stroški, ki so namenjeni zbiranju potrebnih sredstev, s katerimi bo mogoče pokriti kasnejše dejansko nastale stroške, ki se bodo pojavili v obdobju, daljšem od leta dni.
- Dotacije, ki so prejete za osnovna sredstva iz proračuna. Oblikovane dolgoročne rezervacije so namenjene pokrivanju stroškov amortizacije teh sredstev.
- Slabo ime, ki se pojavi pri nakupu drugega poslovnega sistema, če je njegova prodajna cena manjša od pri njem izkazane vrednosti čistega premoženja.

Dolgovi so obveznosti do upnikov poslovnega sistema. Lahko so kratkoročni in dolgoročni. Pojavljajo se lahko iz naslova poslovanja in financiranja.

Med kratkoročne dolgove iz poslovanja spadajo (Milost 1997, 87):

- Prejeti avans, ki je znesek, ki ga plača kupec za bodoče dobave poslovnih učinkov.
- Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev, ki nastanejo v primeru, ko ima poslovni sistem obveznost do dobavitelja, katere višina je razvidna iz dobaviteljevega računa.

- Druge kratkoročne obveznosti v zvezi s stroški oziroma odhodki poslovanja, med katere spadajo obveznosti za opravljeno delo in dajatve, ki niso odvisne od poslovnega izida, npr. obveznosti za plačilo DDV-ja.
- Kratkoročne obveznosti v zvezi s stroški oziroma odhodki financiranja, ki so obveznosti za obresti.
- Kratkoročne obveznosti v zvezi z razdelitvijo poslovnega izida, ki so obveznosti za dividende ali druge deleže iz dobička.
- Druge obveznosti, kot so dolgoročni krediti dobaviteljev v zvezi s kupljenimi poslovnimi učinki.

Kratkoročni dolgovi iz financiranja so:

- kratkoročno dobljena posojila,
- izdani kratkoročni vrednostni papirji.

Me dolgoročne dolgove iz financiranje prištevamo:

- dolgoročno dobljena posojila in
- izdane dolgoročne vrednostne papirje.

5 RAČUNOVODSKI IZKAZI

5.1 Pojem in značilnosti računovodskih izkazov

Omenili smo že, da so ekonomske kategorije, ki so predmet preučevanja v računovodstvu, lahko opredeljene statično ali dinamično. Statično opredeljeni ekonomski kategoriji (sredstva in obveznosti do virov sredstev) sta vsebovani v bilanci stanja, dinamično opredeljene ekonomske kategorije (odhodki, prihodki in poslovni izid) pa v bilanci (izkazu) poslovnega izida. Bilanca stanja in bilanca (izkaz) poslovnega izida sta tako temeljna računovodska izkaza in tudi najpomembnejši sestavini letnega obračuna poslovnega sistema. Poleg njiju pa poznamo še bilanco (izkaz) finančnega izida. Bilanca stanja prikazuje pritoke in odtok, bilanca finančnega izida pa prejeme in izdatke poslovnega sistema v obračunskem obdobju (Milost 1996, 71).

Značilnosti računovodskih izkazov

Informacijska vrednost oziroma uporabnost računovodskih izkazov bi bila lahko precej manjša, če ne bi bili narejeni v skladu z nekaterimi značilnostmi, ki jim zelo povečajo uporabno vrednost. Kakovostne značilnosti računovodskih informacij, ki jih naredijo uporabne so:

– *Razumljivost*

Vse, kar naj bi bilo uporabno, mora biti razumljivo. Uporabnost in razumljivost gresta z roko v roki. Razumljivost finančnih informacij se precej spreminja, odvisno je od strokovne podlage uporabnika. Uporabo teh informacij se da naučiti, vendar mora poročanje zagotoviti take informacije, ki jih lahko uporabljajo vsi – strokovnjaki in laiki.

– *Relevantnost*

Razumljivost sama zagotovo ni dovolj, da napravi informacijo uporabno. Da je uporabna, mora biti informacija relevantna. Relevantnost je zmožnost informacije, da naredi razliko v odločitvi. Uporabnikom morajo pomagati ovrednotiti pretekle, sedanje in prihodnje dogodke.

– *Zanesljivost*

Računovodska informacija je zanesljiva do te mere, do kamor se lahko uporabnik zanes, da res predstavlja tisto, kar avtorji trdijo, da predstavlja. Informacija mora torej biti brez pomembnih napak in brez pristranskih stališč. Zanesljivost ima tri osnovne značilnosti:

- dokazljivost; informacija je dokazljiva, če lahko trdimo, da je brez napak; npr.: za nek podatek lahko pogledamo v pogodbo ali račun.
- predstavljajoča zanesljivost; informacija je predstavljivo zanesljiva takrat, ko ustreza dejanskemu dogodku – takšnemu, kateremu nakupu v naravi ustreza transakcija v knjigah podjetja.
- nevtralnost; informacija je nevtralna, kadar stanja podjetja ne prikaže v boljši ali slabši luči kot bi narekovale dejanske okoliščine. Npr.: takrat ko je možna

izguba iz glavnega procesa podjetja odkrita natančno v zapisih v finančnih poročilih, z vsemi posledicami na podjetje.

– *Primerljivost in doslednost*

Primerljivost omogoči, da se lahko naredijo primerjave med podjetji. Uporabniki morajo imeti namreč možnost primerjati računovodske izkaze podjetij. Če naj bi bila narejena finančna poročila, ki uporabljajo različne metode, bolj primerljiva, imajo razkritja pomembno vlogo. V opombah mora pisati, kakšne metode je podjetje uporabljalo (npr.: pri amortizaciji in/ali vrednotenju zalog). Doslednost je tesno povezana s konceptom primerljivosti. Oba vsebujeta razmerje med dvema številoma. Medtem ko je finančno poročilo primerljivo, če je mogoče narediti primerjavo med enim in drugim podjetjem, je poročilo dosledno, če je mogoče primerjati med seboj eno računovodsko obdobje z drugim. Če naredi podjetje spremembo v računovodskih metodah, mora to spremembo označiti v razkritjih in tudi opozoriti uporabnika tega poročila, kakšen vpliv ima ta sprememba na določeno poročilo.

– *Pomembnost*

Koncept pomembnosti je tesno povezana z relevantnostjo in se ukvarja z velikostjo napake, ki se pojavi v računovodski informaciji. Problem nastane, če je napaka dovolj velika, da vpliva na oceno tistega, ki to informacijo prenaša. Meja za določanje pomembnosti se od podjetja do podjetja lahko zelo razlikuje. Odvisna je namreč od velikosti podjetja.

5.2 Vrste računovodskih izkazov

5.2.1 Bilanca stanja

Izkaz ali bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev na določen dan ob koncu poslovnega leta ali posameznih obdobjih med letom. Stanje sredstev in obveznosti mora biti v bilanci prikazano po pošteni vrednosti. Bilanca vrednostno izenači vsa sredstva družbe z vsoto vseh obveznosti in kapitala (Melavc 2003, 106). Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, v katerem je resnično prikazano stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov za poslovno leto ali medletna obdobja, za katera se sestavlja (Slovenski računovodski standardi 2002).

Bilanca stanja prikazuje višino in strukturo sredstev in obveznosti do virov sredstev v določenem trenutku. Kaže torej premoženje, s katerim podjetje razpolaga na določen dan, in vire financiranja, s katerimi podjetje financira premoženje. Najbolj na splošno gledano bilanca stanja pove, kolikšna sredstva so bila vložena v podjetje, kako je podjetje prišlo do teh sredstev in kako jih je naložilo, kakor je to razvidno na določen dan (Melavc 2003, 106).

Bilanca stanja daje bistvene računovodske informacije za potrebe obvladovanja ekonomskega položaja in rasti podjetja; poleg tega je najboljši pripomoček za izkazovanje resničnega premoženja (obseg in sestava premoženja) in finančnega položaja (obseg in sestava virov sredstev, finančna skladnost premoženja in njihovih

virov) vsakega podjetja kot tudi poslovne uspešnosti, ki se vidi iz primerjave kapitala na začetku in koncu obdobja. Členitev in obseg bilance stanja sta odvisna od priprave za zunanje ali notranje odločanje in pa tudi od velikosti družbe. Za zunanje poslovno odločanje so vsebina, obseg in členitev bilance stanja določeni z ZGD, SRS 24 in SRS 30, notranji uporabniki pa lahko predpisano obliko prilagodijo glede na potrebe z akti podjetja. SRS 24 določa vsebino in členitev bilance stanja pri temeljnem letnem poslovnem poročanju velikih in srednjih podjetij, SRS 30 pa strnjeno predstavitev podatkov, ki jo podjetja uporabijo, ko objavijo povzetek letnega poročila (Slovenski računovodski standardi 2002). Tudi druge države z zakoni ali standardi predpisujejo vsebino in obliko bilance stanja, tako da se te razlikujejo. Na vsebino bilance vplivajo tudi pravila računovodstva, ki se med državami razlikujejo.

Če na bilanco stanja gledamo iz finančnega zornega kota, lahko sredstva opredelimo kot naložbe, obveznosti do virov sredstev pa kot vire financiranja teh naložb. Bilanca stanja posebej omenja, da so elementi, ki neposredno opredeljujejo finančni položaj podjetja, sredstva, obveznosti in kapital. Bilanca stanja je temeljno računovodsko poročilo, ki s tem, ko prikazuje vrednost sredstev podjetja in lastništvo teh sredstev, oziroma dolgove in kapital, obravnava celotni finančni položaj podjetja (Melavc 2003, 106). Bilanca stanja ima običajno dve strani, ki morata biti vrednostno izenačeni: aktivno in pasivo. Aktiva prikazuje sredstva, pasiva pa vire teh sredstev in naložbe lastnikov v podjetje. Sredstva podjetja so v bilanci stanja razdeljena na (Slovenski računovodski standardi 2002):

1. Stalna sredstva: stvari in pravice, ki v poslovnem procesu postopno prenašajo svojo vrednost na poslovne učinke in se v svojo prvotno obliko praviloma vračajo v obdobju, daljšem od enega leta.

Stalna sredstva so razvrščena na:

- neopredmetena dolgoročna sredstva,
- opredmetena osnovna sredstva in
- dolgoročne finančne naložbe.

2. Gibljiva sredstva: stvari, pravice in denar, ki se zaradi sodelovanja v poslovnem procesu porabijo in se v prvotno pojavno obliko vrnejo v obdobju, krajšem od enega leta.

Gibljiva sredstva so razvrščena na:

- zaloge,
- poslovne terjatve,
- kratkoročne finančne naložbe in
- denarna sredstva.

3. Aktivne časovne razmejitve

Bilanca stanja je računovodski izkaz, ki predstavlja finančni položaj podjetja na določen dan v preteklosti. Prikazuje, kaj podjetje ima, koliko in komu dolguje ter kakšen je lastniški kapital. Mora zagotoviti informacije o ohranjanju realne vrednosti kapitala, da bi s tem olajšala odločitve obstoječih in možnih vlagateljev v podjetje in drugih interesentov. Bilanca stanja sredstev in virov

sredstev je izhodiščna dokumentacija za opazovanje financiranja v podjetju. Bilanca premoženja zagotavlja formalno ravnovesje med sredstvi in obveznostmi do virov sredstev. Znotraj tega ravnovesja pa gre lahko za pomembna neravnovesja. Opazovanje financiranja je osredinjeno predvsem na odkrivanje možnih neravnovesij, ki imajo svoj vpliv na poslovno uspešnost in na raven tveganja, ki mu je poslovanje podjetja izpostavljeno. Bilanca stanja je finančno poročilo, ki povzema sredstva, obveznosti in kapital. Drugo ime za bilanco stanja v ZDA, ki pa ni tako pogosto uporabljeno, je poročilo o finančni poziciji. Je »posnetek« poslovanja na določen dan. Ta dan se imenuje bilančni presečni dan. Bilanca stanja je lahko pripravljena na kateri koli dan v letu, vendar je večina bilanc pripravljenih na zadnji dan v mesecu ali letu. Biti pa mora uravnotežena v kateri koli časovni točki: razlog je tudi ta, da se iz bilance stanja da razbrati, kakšna je sposobnost podjetja za doseganje dobičkov, plačilo dolgov ob njihovi zapadlosti in izplačilo udeležbe v dobičku (dividende). Prav tako lahko iz bilance stanja razberemo še veliko podatkov o samem podjetju: npr. o velikosti podjetja, na kar nas opozarjajo absolutne vrednosti postavk v bilanci stanja, dobimo lahko podatke, s kakšnimi in s kolikimi sredstvi podjetje razpolaga. Iz podatkov lahko razberemo tudi v kakšnih pogojih podjetje posluje (inflacija) in v kolikšni meri posluje s tujino, kako je podjetje kapitalsko povezano, koliko je zadolženo, itd. S pomočjo bilance stanja lahko ugotovimo, kako uspešno je podjetje delovalo (to vidimo iz postavke čisti poslovni izid poslovnega leta). Če pa imamo na voljo dve zaporedni bilanci stanja, lahko ugotovimo tudi nekatere vzroke za dosežen rezultat; ugotovimo lahko, ali je poslovni izid posledica dobrega delovanja podjetja ali je mogoče le posledica prodaje nekaterih sredstev. V Sloveniji predpisujejo obliko bilance stanja Slovenski računovodski standardi, ki ločijo oblike za velika, srednja in majhna podjetja. Slednja lahko uporabljajo skrajšano obliko (vsebuje manj postavk). Osnovno razčlenjevanje postavk v bilanci stanja za zunanje poslovno poročanje pa je naslednje (Slovenski računovodski standardi 2002, 167):

Bilance stanja lahko razvrstimo po različnih merilih (Milost 1996, 72):

- Glede na čas, v katerem jih sestavljamo, so bilance stanja lahko predračunske in obračunske.
- Glede na uporabnike informacij so lahko bilance stanja notranje ali zunanje. Notranje so namenjene zadovoljevanju potreb notranjim uporabnikom, zunanje pa so namenjene zunanjim uporabnikom.
- Glede na namen so bilance stanja redne in izredne. Redne bilance stanja so začetne in končne ter tiste, ki imajo točno določen datum, izredne pa se sestavijo ob izrednih razmerah, npr. ob ustanovitvi podjetja, ob združitvi, likvidaciji in drugo.

5.2.2 Bilanca poslovnega izida

Izkaz poslovnega izida povzema prihodke in odhodke podjetja za eno časovno obdobje, ponavadi gre za eno leto. Izkaz poslovnega izida je »tekoče« poročilo, saj

zajema tok prihodkov in tok odhodkov za celo leto. Dejavnosti, ki jih družba opravlja, so tako pomembne prejemnikom računovodskih informacij, da ti zahtevajo poseben računovodski izkaz, ki prikazuje prihodke in odhodke družbe v določenem obdobju. Bilanca poslovnega izida prikazuje odhodke, prihodke in poslovni izid poslovnega sistema v obračunskem obdobju. Poslovni sistem lahko sestavi bilanco poslovnega izida šele, ko se pojavijo prvi odhodki in prvi prihodki. Za razliko od bilance stanja pri bilanci poslovnega izida ne moremo govoriti ob začetni bilanci, pač pa le o bilanci poslovnega izida obračunskega obdobja. Sestavi se za splošne ali posebne namene za potrebe zunanjega lahko pa tudi notranjega računovodskega poročanja. Od vrste in narave podjetja sta odvisna obseg in razčlenjenost postavk v njem (Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije 2002, 167).

Izkaz poslovnega izida družbe se pripravlja za določeno obdobje. Poslovni izid je razlika med vsemi prihodki in odhodki družbe v določenem obdobju. Vrstni red posameznih postavk je določen v Zakonu o gospodarskih družbah in Slovenskih računovodskih standardih (Turk et al. 1999, 192). Sestavljen je lahko v eni od dveh stopenjskih oblik (različici I in II) med katerima družba lahko izbere ustreznejšo, tudi glede na njene mednarodne stike. Členitev in obseg izkaza poslovnega izida sta odvisna od priprave za zunanje ali notranje odločanje, velikosti družbe in njenih mednarodnih stikov. Za zunanje poslovno odločanje, predvsem pa za temeljno letno poslovno poročanje velikih in srednjih podjetij, so vsebina, obseg in členitev izkaza poslovnega izida določeni z ZGD in SRS 25. SRS 30 pa določa strnjeno predstavitev podatkov, ki jo podjetja uporabijo, ko objavijo povzetek letnega poročila (Slovenski računovodski standardi 2002).

Vsebina izkaza poslovnega izida (SRS 30):

poslovni prihodki,	
- poslovni odhodki,	
+ finančni prihodki,	
- finančni odhodki,	
= poslovni izid iz rednega delovanja,	
+ izredni prihodki,	
- izredni odhodki brez prevrednotovalnega popravka kapitala,	
- prenos v prevrednotovalni popravek kapitala,	
- davek iz dobička,	
= čisti poslovni izid poslovnega leta.	

Bilanco poslovnega izida lahko razvrstimo (Milost 1996, 77):

- Glede na čas, v katerem jih sestavljamo, so bilance poslovnega izida lahko predračunske in obračunske.
- Glede na uporabnike so notranje za notranje uporabnike informacij in zunanje za zunanje uporabnike informacij.
- Glede na namen so redne in izredne. Redne so tiste, v katerih je bilančni datum vnaprej določen, izredne pa sestavljamo ob nepredvidenih dogodkih.

- Glede na obliko ločimo vzporedne, zaporedne in stopničaste bilance poslovnega izida. Pri vzporednem in zaporednem razvrščanju bilančnih postavk govorimo o bilanci poslovnega izida, pri stopničastem razvrščanju govorimo o izkazu stanja.

5.2.3 Bilanca finančnega izida

Bilanca finančnega izida je temeljni računovodski izkaz, v katerem so resnično in pošteno prikazane spremembe stanja denarnih sredstev in njihovih ustreznikov za poslovno leto ali med letna obdobja, za katera se sestavlja (SRS 2002, 187).

Iz bilance finančnega izida je razvidno začetno in končno stanje sredstev in njihovih ustreznikov ter kako jih podjetje pridobiva in porablja.

Finančni izid lahko ugotovljamo neposredno na podlagi denarnega toka – prejemkov in izdatkov, ali pa na podlagi finančnega toka. Finančni tok je celota pritokov in odtokov določenih vrst sredstev ali obveznosti do virov sredstev v določenem časovnem obdobju. Pritoki in odtoki so posledica sprememb stanj sredstev ali obveznosti do virov sredstev (Melavc in Milost 2003, 158).

Med pritoki nastajajo:

- pritoki zaradi dezinvestiranja, ki se pojavijo v primeru, ko poslovni dogodki zmanjšujejo stanje sredstev v obliki stvari ali v obliki pravic, in
- pritoki zaradi financiranja, ki se pojavijo v primeru, ko poslovni dogodki povečujejo stanje obveznosti do virov sredstev.

Med odtoki nastajajo:

- odtoki zaradi investiranja, ki se pojavijo v primeru, ko poslovni dogodki povečujejo stanje sredstev v obliki stvari ali v obliki pravic, in
- odtoki zaradi definciranja, ki se pojavijo v primeru, ko poslovni dogodki zmanjšujejo obveznosti do virov sredstev.

5.3 Bilančna načela

Pri oblikovanju in izkazovanju bilanc ter pri vrednotenju bilančnih pozicij moramo upoštevati bilančna načela. Z razvojem računovodske teorije, teorije bilanc in pod vplivom gospodarske zakonodaje je nastalo več načel bilanciranja (Kokotec 1997, 310-318). Najpomembnejše med njimi navajamo v nadaljevanju.

Načelo stalnosti

Če izhajamo iz načela stalnosti, menimo, da poslovni sistem nima vnaprej določene življenjske dobe, torej je osnovan s ciljem večne eksistence. Pri takšnem gledanju na življenjsko dobo je potrebno obdobjo bilanciranje poslovnega sistema vsaj enkrat letno. Ker ima poslovni sistem neomejeno življenjsko dobo, ni potrebno, da se na dan bilanciranja ovrednotijo bilančne pozicije v absolutno točnih tržnih vrednostih, izjemoma le, če poslovni sistem preneha delovati. To načelo bi lahko opredelili tudi kot načelo časovne neomejenosti delovanja.

Načelo zaščite upnikov

Pri načelu zaščite upnikov je poudarjen premoženjski vidik bilance stanja. Čim večja je razlika med sredstvi in dolgovi, tem večja je vrednost kapitala in s tem zaščita upnikov. Odhodke vrednotimo čim višje, prihodke pa čim nižje. Tako zagotovimo povečanje kapitala in hkrati čim večjo zaščito upnikov.

Načelo vzročnosti

Načelo vzročnosti zahteva, da se pri periodičnem obračunu izkažejo vsi prihodki in odhodki, ki so nastali v obravnavanemu obdobju, in sicer v bilanci poslovnega izida. Načelo vzročnosti se uporablja tudi pri opredeljevanju stroškov za stroškovne nosilce. Stroški se opredelijo tistemu stroškovnemu nosilcu, ki je stroške povzročil. Prav tako se to načelo uporablja pri opredeljevanju nabavne cene. Pogoj za dosledno izvajanje tega načela je natančna določitev tistih izdatkov, ki postanejo v obračunskem obdobju stroški, in tistih, ki v obračunskem obdobju ne postanejo stroški.

Načelo previdnosti

Bistvo načela previdnosti je, da se prihodki izkazujejo čim nižje, odhodki pa čim višje. Lahko se zgodi, da je načelo previdnosti v nasprotju z načelom resničnosti. Pri uporabi načela previdnosti pa pravzaprav oblikujemo tihe rezerve.

V okviru načela previdnosti imamo več podrejenih načel, s katerimi ga uresničujemo, in sicer:

- Načelo realizacije, ki narekuje, da dobiček ni mogoče izkazati vse dotlej, dokler ni tržno potrjen.
- Načelo imparitete, ki zahteva izkazovanje izgube, čeprav ta ni tržno verificirana. Če je namreč določena zaloga vrednotena po nabavni ceni, ki je višja od tržne, moramo zalogo prebilancirati na tržno vrednost. Razliko je potrebno izkazati kot odhodek.
- Načelo najnižje vrednosti nam narekuje, da se v primeru, ko je veljavna tržna cena nižja od nabavne, sredstva vrednotijo po tržnih cenah. Velja pa tudi obratno.
- Načelo dnevne vrednosti izraža bilanciranje sredstev po vrednosti, po kateri jih lahko unovčimo.
- Načelo najvišje vrednosti pomeni, da se obveznosti bilancirajo najmanj v višini nominalne vrednosti, se pa tudi povečujejo. Na ta način zagotovimo pokrivanje kasneje nastalih stroškov.

Načelo finančne pazljivosti

S tem načelom, ko se aktivo vrednoti po nižji vrednosti, pasivo pa po višji, se olajšuje financiranje, saj je potrebnih manj tujih virov za financiranje podcenjene aktive, takšen pristop pri bilanciranju predstavlja prikrite oblike samofinanciranja. Načelo pazljivosti samo po sebi doprinese k zmanjšanju rizika glede bodočih stroškov oziroma

odhodkov, saj s prikritim samofinanciranjem zmanjšujemo tuje vire in s tem tudi odhodke za obresti. Načelo finančne pazljivosti je v nasprotju z načelom resničnosti.

Načelo resničnosti

Načelo resničnosti zahteva, da se v bilanci stanja ne pojavijo niti tihe rezerve niti skrite izgube. Takšen pristop je v nasprotju z načelom previdnosti in zahteva ugotavljanje objektivne vrednosti sredstev in obveznosti do virov sredstev.

Načelo jasnosti

Načelo jasnosti zahteva, da so bilančne pozicije podane točno in razumljivo. Aktivne bilančne pozicije morajo biti razčlenjene do te mere, da bo jasno razvidno, kakšno funkcijo imajo posamezna sredstva v poslovnem procesu, v kakšni obliki se nahajajo in kakšen je njihov rok vezave. Pozicija pasive mora biti razčlenjena do te mere, da so razvidni lastništvo sredstev, nastanek in namen kapitala in izvor obveznosti do tujih virov. Prihodki in odhodki morajo biti razčlenjeni tako, da so jasno razvidni.

Načelo povezanosti bilanc

Načelo povezanosti bilanc se uresničuje z načelom identičnosti bilanc, kontinuitete bilanc in skladnosti bilanc. Navedena načela so podrejena načelu povezanosti bilanc.

Z načelom identičnosti bilanc mislimo na identičnost začetne bilance nekega razdobja s končno bilanco predhodnega obdobja. Od tega lahko odstopamo samo takrat, kadar nas k temu zavezujejo zakonski predpisi.

S kontinuiteto bilanc mislimo na časovno povezanost več zaključnih bilanc. Formalni vidik kontinuitete pomeni, da se niz zaporednih bilanc ne sme razlikovati po zunanji obliki. Vsebinski vidik kontinuitete pomeni, da se v nizu zaporednih bilanc uporablja enak način vrednotenja bilančnih pozicij. Skladnost bilanc pomeni skladnost poslovnega izida. O skladnosti poslovnega izida govorimo takrat, kadar je seštevek razdobnih poslovnih izidov enak totalnemu poslovnemu izidu, ki ga ugotavljamo na koncu življenjske dobe poslovnega sistema.

5.4 Analiziranje računovodskih izkazov

Z računovodskim analiziranjem presojava ugodnosti in možnosti za izboljšanje ugotovljenega. Gre za proučevanje poslovnih procesov in stanj z namenom spoznavanja razmerij med pojavi. Namen računovodskega analiziranja je spoznati razloge, ki so privedli do obstoječega stanja, in obenem zbrati potrebne informacije za doseganje njegovega izboljšanja.

5.4.1 Metode računovodskega analiziranja poslovanja

Za računovodsko analiziranje poslovanja uporabljamo različne metode, in sicer (Milost 1997, 213):

- Metodo razčlenjevanja uporabljamo, kadar proučujemo sestavljene poslovne procese in želimo spoznati njihove sestavne dele. Razčlenjevanje lahko poteka

tako dolgo, dokler ne pridemo do sestavnih delov, katerih se ne da več razčleniti. Metoda nas pripelje do spoznanj, ki so prikrita.

- Metodo primerjanja uporabljamo, kadar proučujemo primerljive, vendar ne nujno iste poslovne procese in želimo spoznati odmike ali razmerja med njimi. Podatki, ki jih primerjamo, so lahko tudi različni, vendar morajo biti smiselno povezani.
- Metodo izločevanja uporabljamo takrat, ko niti navidezno istovrstni podatki zaradi zunanjih vplivov na proučevane poslovne procese niso medsebojno primerljivi. Pri tej metodi moteče zunanje vplive izločimo.
- Metodo osamljanja uporabljamo, kadar želimo iz množice podatkov upoštevati le tiste, ki so za predviden namen odločilni. Na ta način omejujemo področje proučevanja.
- Metodo strnjevanja uporabljamo tedaj, ko želimo posamezna spoznanja o proučevanih poslovnih procesih povezati v celoto. Strnjevanje posameznih spoznanj, do katerih smo prišli z drugimi metodami, nas popelje do končnega rezultata.

5.4.2 Analiziranje učinkovitosti in uspešnosti poslovanja

Učinkovitost in uspešnost poslovanja lahko analiziramo na osnovi štirih načel (Milost 1997, 216):

- Proizvodnost je tehnološka učinkovitost poslovanja, ki se kaže v količini proizvedenih poslovnih učinkov ob določenem številu zaposlenih.
- Koeficient gospodarnosti nam kaže razmerje med prihodki in odhodki. Koeficient gospodarnosti celotnega poslovnega sistema je rezultat seštevkov delnih koeficientov gospodarnosti.
- Donosnost lahko pojasnjujemo z različnih vidikov. Lastnike zanima koeficient, ki pojasnjuje čisto donosnost kapitala, to je razmerje med čistim dobičkom in kapitalom. Ker poslovna sredstva niso financirana samo s kapitalom, moramo v kazalnik zajeti še dolgove in obresti v zvezi z dolgovi.
- Plačilna sposobnost poslovnega sistema je njegova sposobnost, da lahko poravnava svoje zapadle obveznosti. Za zagotavljanje plačilne sposobnosti je pomembno, da poslovni sistem razpolaga s primerno sestavo sredstev in primerno hitrostjo preoblikovanja iz ene oblike v drugo.

5.4.3 Analiziranje sredstev in obveznosti do virov sredstev

Sredstva in obveznosti do virov sredstev so postavke bilance stanja, zato njihovo analiziranje pomeni analiziranje bilance stanja. Za analiziranje sredstev in obveznosti do virov sredstev uporabljamo sledeče kazalnike (Milost 1997, 221):

- Kazalniki sestave sredstev nam povedo, kakšna je stopnja udeležnosti osnovnih sredstev, obratnih sredstev in finančnih naložb v sestavi sredstev.
- Kazalnik tehnične opremljenosti dela s sredstvi nam pove, s kolikšno vrednostjo sredstev razpolaga vsak zaposleni.

- Kazalnik odpisanosti osnovnih sredstev je razmerje med popravkom vrednosti osnovnih sredstev in nabavno vrednostjo osnovnih sredstev.
- Kazalnik obračanja obratnih sredstev nam pove, v kolikšnem času se sredstva preoblikujejo iz denarne v stvarno in ponovno v denarno obliko.
- Kazalnik finančne neodvisnosti je kazalnik, pri katerem gre za stopnjo udeležnosti kapitala, dolgov in pasivnih časovnih razmejitev v obveznostih do virov sredstev.
- Kazalniki finančnega kritja sredstev nam kažejo, kako so financirane posamezne vrste sredstev.

6 PREDSTAVITEV PODJETJA MOBITEL, D. D.

Podjetje Mobitel je slovenski nacionalni operater mobilnih telekomunikacij. Oktobra leta 1991 je sestavljeno podjetje SP PTT Ljubljana ustanovilo družbo Mobitel kot podjetje z omejeno odgovornostjo, z namenom, da bi novonastali državi zagotovil vzpostavitev mobilnega telekomunikacijskega omrežja, ki bi zagotavljalo sodobno in učinkovito komuniciranje doma in s tujino. Decembra istega leta so k družbi Mobitel pristopila še druga takratna PTT-podjetja Slovenije in vplačala dodatni kapital. Novembra 1992 se je družba preoblikovala v delniško družbo. Po reorganizaciji PTT-podjetja Slovenija v letu 1994 in z ločitvijo poštne in telekomunikacijske dejavnosti je postal 100 % lastnik družbe Mobitel Telekom Slovenije. S tem je Slovenija z ustanovitvijo družbe Mobitel dobila samostojno omrežje analogne mobilne telefonije NMT. To omrežje je bilo skupno za Slovenijo in Hrvaško. Analogni mobilni telefonski sistemi so se v razvitih zahodnoevropskih državah začeli pospešeno razvijati že v zgodnjih osemdesetih letih. Značilnost analognih sistemov je, da je vsaka država imela svoj sistem, ki ni bil skladen z drugimi, zato so naročniki lahko telefonirali le znotraj državnih meja. Ta značilnost se je izkazala za veliko pomanjkljivost, še zlasti po začetku priprav na združeno Evropo. Evropa se je začela združevati na vseh področjih in pojavila se je močna potreba po povezavi držav evropske skupnosti z enotnim sistemom mobilne telefonije. Tako se je začel razvoj digitalnega sistema mobilnih komunikacij (GSM), ki je prvič pričel redno delovati konec leta 1991. Takrat je Mobitel zaostajal za ostalimi evropskimi državami, za najbolj razvitimi kar dobrih 10 let. Zadal si je cilj nadoknaditi zamujeno. Z začetno ekipo sedmih zaposlenih je bil ta cilj res visok. V prvih letih poslovanja je Mobitel postavil analogno mobilno omrežje (NMT) in zagotovil kakovostno (95 odstotno) pokrivanje celotne Slovenije s signalom. Seznanjal in informiral je prebivalce Slovenije o mobilni telefoniji in jih postopoma navduševal za sodobno komunikacijo. Vendar so predvsem zaradi nujnega prirejanja mobilnih telefonov na Mobitelove tehnične zahteve in pa zaradi majhnosti trga mobilni telefoni na začetku dosegali visoke cene in tako mobilna telefonija ni bila cenovno dostopna najširši javnosti. Njene prednosti so si privoščila predvsem podjetja in tehnološki navdušenci. Vse boljša pokritost s signalom, nižje cene aparatov, širitev prodajne mreže in učinkovito komuniciranje so bili razlogi za vse večjo priljubljenost novega, svobodnejšega in sodobnejšega načina komuniciranja. Tako je Mobitel v maju 1995 vključil v omrežje NMT 20.000. naročnika. Takrat se je število zaposlenih povečalo na 113. Podjetje je začelo postavljati omrežje druge generacije mobilne telefonije (GSM) in dobilo status operaterja GSM.

Prelomno leto za Mobitel, d. d. je bilo ravno leto 1995. Poleg razvoja in rasti števila naročnikov v analognem omrežju so v tem letu naredili prve korake v svet digitalnih mobilnih telekomunikacij. Z izgradnjo testnega GSM omrežja je podjetje pričelo meseca novembra na področju Ljubljane. Decembra je Vlada republike Slovenije imenovala družbo Mobitel za nacionalnega operaterja digitalne mobilne telefonije ter jo zadolžila za izgradnjo omrežja in vzpostavitev delovanja sistema do turistične sezone v letu 1996. V letu 1996 so z digitalnim signalom pokrili slovenski cestni križ, večja mesta, pomembnejša turistična središča in obalo, kar je pomenilo približno 40 odstotkov

pokritosti prebivalstva. Nadaljnja izgradnja omrežja Mobitel GSM je potekala postopno. Julija 1999 so dosegli 93 - odstotno pokritost prebivalstva s signalom GSM, februarja 2000 pa je bila pokritost 96 - odstotna. Danes je pokritost prebivalstva kar 99 - odstotna.

Pomemben dogodek za Mobitel se je zgodil leta 1996, ko je bil v Rimu sprejet v mednarodno združenje mobilnih operaterjev GSM MOU. To je pomenilo zmanjšanje zaostanka za tujino in dohitevanje tujih operaterjev. Konec leta 1997 je podjetje štelo 202 zaposlena, omrežje Mobitel GSM je uporabljalo že več kot 50.000 naročnikov, sistem NMT pa 42.000. Leto 1998 je bil čas, ko so v podjetju Mobitel že pričakovali prihod konkurence, ki naj bi vstopila na trg leto kasneje. Vendar pa Mobitel direktnega soočenja na trgu še ni poznal. Odločil se je za potezo, ki je dodatno vplivala na hitrejšo rast števila uporabnikov. Omrežje GSM je v trženje ponudil novonastalemu ponudniku storitev GSM, slovenskemu Debitelu, podjetju v večinski nemški lasti. To je bila neke vrste simulacija prisotnosti konkurenta na trgu. V istem letu je Mobitel uvedel predplačniški sistem Mobi in s tem dohitel tujino. Od tega trenutka dalje se je moralo podjetje zanesti na svoje ocene in predvidevanja in ne več na napake drugih. Ob koncu leta 1998 je uporabljalo omrežje Mobitel GSM že skoraj 120.000 naročnikov in 29.000 Mobi uporabnikov. Leto 1999 je bilo prelomno. Takrat se je slovenski trg mobilnih telekomunikacij povsem liberaliziral, delovati je začel drugi GSM operater - podjetje Simobil. To je bilo intenzivno obdobje ustvarjalnosti in poslovne zagnanosti. Mobitel se je dobro pripravil na prihod konkurenta in z raznimi akcijami, kljub agresivnemu nastopu konkurenta, ohranil prevladujoč tržni delež in vodilno vlogo pri ponudbi vsebin in storitev, ki je bila pretežno rezultat domačega znanja. V novonastalem konkurenčnem okolju se je število naročnikov Mobitel GSM v letu 1999 povečalo za 95 odstotkov glede na prejšnje, število predplačnikov pa za 1001 odstotek. Skupaj je število uporabnikov Mobitelovih omrežij v tem letu naraslo na 625.855 uporabnikov, število zaposlenih pa na 453 zaposlenih. Decembra leta 2000 je podjetje doseglo 1.000.000 uporabnikov. Dosežek, v nekaj letih od nič do milijona uporabnikov na dvomilijonskem trgu, je bil dosežek tudi v svetovnem merilu. Izgradnja infrastrukture mobilnih telekomunikacij je bila za gradnjo avtocest eden največjih infrastrukturnih projektov v državi. Rezultate in razvojne načrte družbe je pozitivno ocenil konzorcij tujih bank in zagotovil Mobitelu finančni kredit brez državne garancije, ki bi omogočil realizacijo načrtovanih projektov. Ob koncu leta 2000 je imelo podjetje 588 zaposlenih. Vstop v leto 2001 je zaznamovala pridobitev koncesije za 3. generacijo mobilnih telekomunikacij UMTS. Za podjetje je bil to čas intenzivnega načrtovanja in predstavitve novosti, na primer, uvedba GPRS prenosa podatkov, ustanovitev internetnega portala Pinkponk, uvedba novega plačniškega sistema za plačevanje prek interneta - Moneta. V tem letu je vstopil na trg tretji operater Vega - Western Wireless International, podjetje v ameriški lasti. Njegov vstop ni pomembno vplival na uporabniško zvestobo. Z vodstvom tretjega operaterja se je Mobitel dogovoril in sklenil pogodbo o domačem roamingu, ki je Veginim uporabnikom zagotavljala gostovanje v Mobitelovem omrežju GSM. Do konca leta 2001 je Mobitel zabeležil 1.239.103 uporabnikov Mobitel GSM in 716 zaposlenih. Leta 2002 je število uporabnikov Mobitelovih omrežij še vedno raslo in konec leta doseglo 1.335.000 uporabnikov, vendar se je trg umiril. Podjetje je zato pozornost bolj kot na pridobivanje novih

usmerilo na ohranjanje obstoječih uporabnikov in na načrtovan prehod predplačnikov v naročniško razmerje. V tem obdobju je podjetje poseglo na področje mobilnega bančništva. Novosti predstavlja in ponuja istočasno ali pa še pred večjimi in najbolj razvitimi tujimi operaterji. Število zaposlenih je naraslo na 811. Leto 2003 je bila nova prelomnica. Sočasno z vodilnimi evropskimi operaterji je Mobitel vstopil v 3. generacijo mobilnih telekomunikacij - UMTS. Kot eden prvih operaterjev v Evropi so predstavili multimedijški portal Planet. Po prvih treh mesecih leta 2003 je Planet uporabljalo že več kot 15 odstotkov Mobitelovih uporabnikov. Podjetje je tudi uvedlo tretjo klicno številko v omrežju Mobitel GSM – 051. Konec leta 2003 je podjetje zabeležilo 1.402.657 uporabnikov in štelo 819 zaposlenih.

Konec Leta 2003 se uvede Mobitelov mobilni multimedijški portal Planet, ki na enem mestu združuje različne vsebine in storitve, omogoča tudi pretočni avdio in video, ter decembra uvedemo UMTS kot eden izmed prvih operaterjev na svetu. Iste leta predstavimo tudi NeoWLAN, javno brezžično LAN omrežje, nacionalni projekt Mobitela in SiOL-a. 2004 Mobitel in Petrol razvijeta tehnološko novost, ki Mobitelovim uporabnikom omogoča plačilo goriva preko mobilnika na Petrolovih bencinskih črpalkah. Ta storitev se v nadaljnje razvija in omogoča plačevanje na več mestih oz. terminalih po Sloveniji.

Nadaljuje se nadgrajevanjem omrežja v pričakovanju na množično uporabo UMTS-a in povezanih storitev. V naslednjem letu to je v letu 2005 so Mobitelovi uporabniki lahko prvič v živo spremljali Svetovno prvenstvo v poletih v Planici preko Mobitelovega portala Planet. Mobitel je tako eden prvih mobilnih operaterjev s ponudbo, ki že ponujajo televizijski program v živo. Mobitel ima pred sabo, kot nacionalni operater mobilnih telekomunikacij in koncesionar UMTS v Sloveniji, zahteven cilj: uporabnikom zagotavljati celovito ponudbo storitev tretje generacije mobilnih telekomunikacij, ki omogoča hitrejši prenos podatkov (v tej fazi do 384 kb/s) in videotelefonijo ter hkrati skrbeti tudi za pestro ponudbo storitev in vsebin v omrežju druge generacije. Pri tem se Mobitel v dobršni meri opira na lasten razvoj in domače znanje, saj njegovi strokovnjaki stalno razvijajo nove in inovativne storitve ter vsebine. Ena izmed ključnih je portal Planet, ki je po uspešnosti v svetovnem vrhu, hkrati pa je tudi izvozni izdelek, zanimiv za mnoge operaterje. Mobitel je tudi uvedel storitev mobilnega plačevanja Moneta, ki je med uporabniki vse bolj priznana kot oblika enostavnega in varnega plačevanja z mobilnikom na več tisoč prodajnih mestih. Tudi v prihodnje bo Mobitel sledil svetovnim trendom razvoja in krepil svojo aktivno vlogo, se hitro odzval na novosti in bogatil svoje storitve. Novosti bo uvajal skladno s potrebami slovenskega tržišča in svojih uporabnikov, ob tem pa si prizadeval, da raven razvoja mobilnih telekomunikacij v Sloveniji ostane primerljiva z najrazvitejšimi državami sveta. Ohranjal bo konkurenčnost cen mobilnih priključkov in storitev, poglobljeno skrb pa namenil nadaljnji širitvi ponudbe s kakovostnimi storitvami, vse bolj bo usmerjen v tretjo generacijo mobilnih telekomunikacij.

Zadane cilje bodo tako kot doslej dosegali z domačimi sredstvi in domačim znanjem ter z vlaganjem v svoj največji potencial, ki šteje na današnji dan že 1001 zaposlenih.

7 LETNI RAČUNOVODSKI IZKAZI PODJETJA

V nadaljevanju so predstavljeni letni računovodski izkazi, bilanca stanja, poslovni in finančni izkaz za leti 2005 in 2004, ter primerjava med njimi.

7.1 Bilanca stanja

Bilanco stanja podjetja Mobitel za leti 2005 in 2004 prikazuje tabela 7.1.

Tabela 7.1 Bilanca stanja Mobitel, d. d. na dan 31.12.2004 in 31.12.2005 (v tisoč SIT)

Besedilo	31. 12. 2005	31. 12. 2004	Indeks 2005/04
Sredstva			
A Stalna sredstva	150.398.932	140.559.750	107
I Neopredmetena dolgoročna sredstva	38.855.683	37.005.412	105
II Opredmetena osnovna sredstva	110.610.983	102.626.987	108
III Dolgoročne finančne naložbe	932.266	927.351	101
B Gibljava sredstva	29.652.411	31.585.798	94
I. Zaloge	5.300.154	3.837.264	137
II. Poslovne terjatve	12.645.090	16.771.256	75
Kratkoročne poslovne terjatve	12.645.090	12.897.992	98
III. Kratkoročne finančne naložbe	9.743.480	9.279.508	105
IV. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina	1.963.687	1.661.770	118
C Aktivne časovne razmejitve	666.125	617.874	108
Skupaj sredstva	180.717.468	172.763.422	105
Obveznosti do virov sredstev			
A Lastni kapital	92.515.864	86.463.424	107
I. Vpoklicani kapital	64.660.443	60.430.320	107
II. Kapitalske rezerve	-	-	-
III. Rezerve iz dobička	22.666.362	21.183.516	106
V. Čisti poslovni izid poslovnega leta	-	-	-
VI. Prevrednotovalni popravek kapitala - splošni	5.189.059	4.849.588	106.9
B Rezervacije	32.306	30.193	107
C Finančne in poslovne obveznosti	85.997.150	80.371.169	107
1 Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti	62.783.879	56.190.678	112
2 Dolgoročne poslovne obveznosti na podlagi predujmov	62.783.879	56.190.678	112
1 Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti	23.213.271	24.180.491	96
2 Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	23.213.271	24.180.491	96
D Pasivne časovne razmejitve	2.167.148	2.025.372	107
Skupaj obveznosti do virov sr.	180.712.468	168.890.158	107

Vir: Mobitel 2005 in 2004

7.2 Bilanca poslovnega izida

Bilanca poslovnega izida za leti 2005 in 2004 prikazuje tabela 7.2.

Tabela 7.2 Bilanca poslovnega izida za leti 2005 in 2004 (v tisoč SIT)

Besedilo	jan–dec 2005	jan–dec 2004	indeks 2005/2004
1 Čisti prihodki od prodaje	89.239.456	83.401.361	107
2 Sprememba vrednosti zalog in nedokončane proizvodnje	-	-	-
3 Usredstveni lastni proiz. In lastne storitve	19.075	17.040	112
4 Drugi poslovni prihodki	44.210	42.105	105
5 Stroški blaga, materiala in storitev	50.563.515	47.255.622	107
6 Stroški dela	8.691.952	7.429.019	117
7 Odpisi vrednosti	20.966.901	20.289.536	103
8 Drugi poslovni odhodki	1.134.415	1.060.201	107
9 Finančni prihodki iz deležev	44.558	28.559	156
10 Finančni prihodki iz dolgoro. Terjatev	-	-	-
11 Finančni prihodki iz kratk. terjatev	546.334	510.593	107
12 Finančni odhodki za odpise dolg., kratk., fin. naložb	-	-	-
13 Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti	3.217.413	3.006.928	107
14 Davek iz dobička iz rednega delovanja	-	-	-
15 Čisti poslovni izid iz rednega delovanja (1+2+3+4-5-6-7-8+9+10+11-12-13-14)	5.319.437	4.958.352	107
16 Izredni prihodki	1.192.440	1.114.430	107
17 Izredni odhodki	1.470	1.374	107
18 Poslovni izid zunaj rednega delovanja (16-17)	1.190.970	1.113.056	107
19 Davek iz dobička zunaj rednega delovanja	-	-	-
20 Drugi davki, ki niso izkazani v drugih postavkah	-	-	-
21 Čisti poslovni izid obrač. Obdobja (15+16-17-19)	6.510.407	6.071.408	107

Vir: Mobitel 2005 in 2004

Analiza izkaza poslovnega izida podjetja Mobitel, d. d. nam pokaže, da je v letu 2005 čiste prihodke od prodaje v višini 89,2 mrd SIT, kar je za 7 % več v primerjavi z letom 2004 oz. celotne odhodke v višini 81,3 mrd sit.

Največji porast odhodkov je v postavki stroški dela (17 %). Število zaposlenih se je v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 povečalo za 8 %. Dobičkonosnost poslovnih prihodkov je 11 %, dodana vrednost na zaposlenega je 34 %.

7.3 Izkaza finančnega izida Mobitel, d. d. za leti 2005 in 2004

Finančni izid podjetja Mobitel, d. d. za leti 2005 in 2004 prikazuje tabela 7.3.

Tabela 7.3 Finančni izid podjetja Mobitel, d. d. za leti 2005 in leto 2004 (v tisoč SIT)

	2005	2004
A. Finančni tokovi pri poslovanju		
a) Pritoki pri poslovanju		
Poslovni prihodki	89.283.666	83.401.362
Izredni prihodki, ki se nanašajo na poslovanje	1.192.440	1.114.430
Začetne manj končne poslovne terjatve	4.126.166	2.075.100
Začetne manj končne kratkor. aktivne časovne razmejnitve	48.251	363.538
b) Odtoki pri poslovanju		
Poslovni odhodki brez amortizacije	81.337.708	51.437.158
Izredni odhodki, ki se nanašajo na poslovanje	1.470	1.374
Davek iz dobička in drugi davki		
Končne manj začetne zaloge	1.426.890	2.762.951
Začetni manj končni poslovni dogodki	5.625.981	4.124.774
Začetne manj končne pasivne kratkor. časovne razmejnitve	141.776	381.083
c) Prebitek pritokov pri poslovanju	17.555.710	37.258.804
B. Finančni tokovi pri naložbenju		
a) Pritoki pri naložbenju		
Finančni prihodki, ki se nanašajo na naložbenje	590.892	444.801
Finančni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje	-	47.587.485
Pobotano povečanje neopredm. dolg. sred.	1.850.271	8.691.530
Pobotano povečanje opred.osnovnih sred.	7.983.889	31.012.633
Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih naložb	4.915	491.034
Pobotano povečanje kratkoročnih fin. nal.	463.972	7.392.288
c) Prebitek pritokov pri naložbenju ali odtokov pri naložbenju	9.712.262	94.730.169
č) Prebitek pritokov ali odtokov pri poslovanju in naložbenju	7.843.448	57.471.365
C. Finančni tokovi pri financiranju		
a) Pritoki pri financiranju		
Finančni prihodki, ki se nanašajo na financiranje	-	101.070
Pobotano povečanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)	2.113	-
Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)	-	19.140.425
b) Odtoki pri financiranju		
Finančni odhodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)	3.217.413	2.734.655
Zmanjšanje kapitala (brez izgube poslovnega leta)	457.967	-
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)	-	-
Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)	-	5.081.575
c) Prebitek pritokov pri financiranju ali odtokov pri financ.	3.675.380	11.425.265
č) Celotni prebitek pritokov oziroma odtokov	4.170.181	46.046.100
C. Končno stanje denar. sredstev in njihovih ustreznikov		
x) Finančni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)	4.170.181	46.046.100
Začetno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov	1.661.770	120.385

Vir: Mobitel 2005 in 2004

8 RAČUNOVODSKO ANALIZIRANJE POSLOVANJA S KAZALNIKI

8.1 Kazalniki v zvezi s poslovnim izidom

Kazalniki v zvezi s poslovnim izidom nam prikazujejo učinkovitost obravnavanega poslovnega sistema, da opravi naloženo nalogo v določenem času. Ugotavljamo jo kot razmerje med potroški in poslovnimi učinki. Čim večji so prihodki v primerjavi z odhodki, tem večja je gospodarnost.

Kazalnik gospodarnosti

Koeficient gospodarnosti = prihodki / odhodki

Gospodarska kategorija	2005	2004
Prihodki	89.239.456	83.401.361
Odhodki	81.356.783	76.034.378
Koeficient	1,09	1,1

Vsi koeficienti, so večji od 1, in izkazujejo da družba posluje učinkovito. V letu 2005 se je koeficient znižal za 0,9 %, kar pa ni ključno za poslovanje podjetja. Ker družba posluje gospodarno, imamo v letu 2004 in 2005 dobiček, trend je da bodo rezultati tudi v bodoče pozitivni in bodo zagotavljali dobiček.

Kazalnik donosnosti

Koeficient čiste donosnosti kapitala = čisti dobiček / kapital

Gospodarska kategorija	2005	2004
Čisti dobiček	5.319.437	4.958.352
Kapital	92.515.864	86.463.424
Koeficient	5,8	5,7

Tako v preteklih letih kakor v letu 2005 je družba poslovala z dobičkom, koeficient čiste donosnosti kapitala se je zmanjšal ca 2 %, vendar je še vedno pozitiven. Glede na trend gibanja je v naslednjem letu ponovno pričakovati dobiček.

Kazalnik celotne dobičkonosnosti

Celotna dobičkonosnost = prihodki – odhodki / prihodki

Gospodarska kategorija	2005	2004
Prihodki	89.239.456	83.401.361
Odhodki	81.358.253	76.035.752
Koeficient	0,09	0,1

Primerjava kazalnikov nam kaže, da je celotna dobičkonosnost v letu 2004 in 2005 nad ničlo, ta rezultat kaže, da družba kljub ustvarja dobiček. Kazalnik se je zmanjšal za 11 %. V naslednjem letu je glede na trend mogoče pričakovati dobiček.

8.2 Kazalniki v zvezi s financiranjem

Kazalnik finančne neodvisnosti

Delež udeležnosti kapitala v financiranju = kapital / obveznosti do virov sredstev

Gospodarska kategorija	2005	2004
Kapital	92.515.864	86.463.424
Obveznosti do virov sredstev	180.712.468	168.890.158
Delež	51,2 %	51,1 %

Kazalnik finančne neodvisnosti nam prikazuje razmerja kapitala v obveznostih do virov sredstev, ki se je iz leta 2004 povečal v letu 2005 za 0,2 %, kar je malo, vendar nakazuje da se stanje izboljšuje oz. da podjetje ne posluje tvegano. Če kazalnik pomnožimo s sto, nam prikazuje odstotno stopnjo udeležbe. Večji kot je delež lastnih virov v celotnih virih sredstev (več kot 50 %), tem bolj je podjetje finančno zanesljivo in samostojno.

Podjetje prikazuje visok odstotek lastnega financiranja, nad 50 %, in se med letoma 2004 in 2005 skoraj ni spremenil.

Kazalnik dolgov v financiranju

Delež dolgov v financiranju = dolgovi / obveznosti do virov sredstev

Gospodarska kategorija	2005	2004
Dolgovi	85.997.150	80.371.169
Obveznosti do virov sredstev	180.712.468	168.890.158
Delež	47,5 %	48 %

Podatek v razpredelnici nam kaže, da se je delež dolgov v financiranju zmanjšal za 1,05 % . To pomeni, da je 1,05 % manj odstotkov sredstev v tekočem letu financiranih iz lastnih virov, še vedno velja za družbo visoka stopnja finančne neodvisnosti. Pri takih deležih ni velikega tveganja glavnice in obresti.

Kazalnik finančnega vzvoda

Kazalnik finančnega vzvoda = dolgovi / kapital

Gospodarska kategorija	2005	2004
Dolgovi	85.997.150	80.371.169
Kapital	92.515.864	86.463.424
Delež	92,9 %	93 %

Vsebina kazalnika finančnega vzvoda nam pove razmerje med dolgovi in kapitalom. Večja kot je vrednost kazalnika, večji je delež dolgov med viri financiranja. Med letoma 2004 in 2005 na obravnavanem podjetju ni prišlo do velikih sprememb, oziroma sprememba je bila za 0,1 %.

8.3 Kazalniki investiranja

Kazalnik osnovnega investiranja = osnovna sredstva / sredstva

Gospodarska kategorija	2005	2004
Osnovna sredstva	110.610.983	102.626.987
Sredstva	180.717.468	172.763.422
Delež	61,2 %	59,4 %

Iz deleža lahko razberemo, da ima družba okrog 60 % sredstev v osnovnih sredstvih. Delež se je iz leta 2004 nekoliko povečal in sicer za 3 %, kar pa za podjetje ne pomeni bistvenega odstopanja od deleža 55 %, to je vrednost, ki je primerna za racionalno poslovanje podjetja.

Delež zalog v gibljivih sredstvih = zaloge / gibljiva sredstva

Gospodarska kategorija	2005	2004
Zaloge	5.300.154	3.837.264
Gibljiva sredstva	29.652.411	31.585.798
Delež	17,87 %	12,14 %

Delež zalog v gibljivih sredstvih se je glede na leto 2004 povečal za 32,06 %. Razlog za to je povečanje zalog v letu 2005, čeprav so se tega leta 2005 nekoliko zmanjšala tudi gibljiva sredstva kar je vplivalo na spremembo koeficienta.

8.4 Kazalnik zadolžitve

Koeficient zadolžitve = dolgovi / sredstva

Gospodarska kategorija	2005	2004
Dolgovi	85.997.150	80.371.169
Sredstva	180.717.468	172.763.422
Koeficient	0,47	0,46

Koeficient zadolžitve nam pove, da so dolgovi družbe leta 2004 večji za 6,9 %, kar ne prinaša velikih sprememb glede na 7 % povečanje vrednosti vseh sredstev. Koeficient je narasel za 2,12 % iz leta 2004 na 2005.

8.5 Kazalnik tehnične opremljenosti dela

Koeficient opremljenosti dela s sredstvi = sredstva / število zaposlenih

Gospodarska kategorija	2005	2004
Sredstva	180.717.468	172.763.422
Število zaposlenih	989	827
Koeficient	182.727	208.903

Koeficient tehnične opremljenosti dela nam pove, s kolikšno vrednostjo sredstev razpolaga vsak zaposleni. Vrednosti za leti 2005 in 2004 se razlikujeta za 26.176 oziroma 13,2 %. Do razlike prihaja predvsem zaradi visokega koeficienta zaposlovanja oz. povečanja števila zaposlenih v letu 2005.

8.6 Povzetek vseh kazalnikov

Tabela 8.1 prikazuje povzetek vseh obravnavanih kazalnikov za leti 2005 in 2004.

Tabela 8.1 Povzetek vseh kazalnikov

Kazalniki	2005	2004
Kazalniki v zvezi s sredstvi in obveznostmi do virov sredstev		
<i>Kazalnik sestave sredstev</i>		
Osnovna sredstva (v %)	61,2 %	59,4 %
Gibljava sredstva (v %)	38,8 %	40,6 %
Kazalnik opremljenosti dela s sredstvi (v d.e.)	182.727	208.903
<i>Kazalniki v zvezi s poslovnim izidom</i>		
Kazalnik gospodarnosti (koef.)	1,09	1,10
Kazalnik donosnosti (koef.)	5,8	5,7
Kazalnik celotne dobičkonosnosti (koef.)	0,09	0,1
<i>Kazalniki v zvezi s financiranjem</i>		
Kazalnik finančne neodvisnosti (v %)	51,2 %	51,1 %
Kazalnik dolgov v financiranju (v %)	47,5 %	48 %
Kazalnik finančnega vzvoda (v %)	92,9 %	93 %
<i>Kazalniki investiranja</i>		
Kazalnik osnovnega investiranja (v %)	61,2 %	59,4 %
Kazalnik deleža zalog v gibljivih sredstvih (v %)	17,87 %	12,14 %
<i>Kazalnik v zvezi z zadolžitvijo</i>		
Kazalnik zadolžitve (koef.)	0,47	0,46

Vir: avtor

9 SKLEPNE UGOTOVITVE

Letno poročilo je publikacija, s katero se družba vsako leto predstavi svojim delničarjem in preostali javnosti. Poleg obveznih sestavin, ki jih določa zakon, lahko družba v letno poročilo vključi tudi podatke in slike, ki so namenjeni promociji družbe. Za pripravo letnega poročila družba nameni veliko časa in denarja, zato želijo, k sodelovanju pritegniti čim več ljudi. Države lahko letno poročilo uredijo z zakonom ali pa z njim le uredijo pogoje, da lahko strokovna javnost oblikuje in sprejema standarde, ki so osnova za zunanje poročanje. V Sloveniji vsebino letnega poročila določata Zakon o gospodarskih družbah in Slovenski računovodski standardi. S sprejetimi zakoni in standardi skušajo poenostaviti pripravo, vsebino ter obliko letnega poročila in tako omogočiti lažjo primerjavo podatkov ter povečati njihovo verodostojnost.

Družba mora v letnem poročilu razkriti vsaj tiste informacije, ki jih zahteva zakon, vendar pa lahko vključi tudi dodatna prostovoljna razkritja. Letno poročilo sestavljajo uvodni, opisni, ki ga imenujemo tudi poslovno poročilo, in računovodski del. Družbe, ki so zavezane reviziji, morajo pripraviti obširnejše letno poročilo. V uvodnem delu skušajo pritegniti pozornost bralca z grafično podobo in jasno vsebino, da prebere tudi ostali del poročila. Opisni del letnega poročila lahko imenujemo tudi poslovno poročilo. Zakon določa, da mora družba v poslovnem poročilu pošteno prikazati razvoj poslovanja in položaj družbe, pomembne poslovne dogodke, ki so nastopili po koncu poslovnega leta, pričakovan razvoj družbe, aktivnosti družbe na področju raziskav ter razvoja, podružnice družbe in njihove aktivnosti v tujini. Družba v poslovno poročilo vključi tudi več prostovoljnih razkritij; pogosta so predvsem razkritja, namenjena delničarjem, in razkritja o ravnanju z okoljem. Računovodski del sestavljajo bilanca stanja, izkaz poslovnega izida in priloga s pojasnili k izkazu. Družbe, ki so zavezane reviziji, pa morajo vključiti tudi izkaz finančnega izida, izkaz gibanja kapitala in revizorjevo poročilo. Dobra letna poročila poudarjajo predvsem informacije, namenjene delničarjem družbe. Takšna poročila so pregledna in odražajo bistvo podjetja. Letna poročila v Sloveniji so se z leti izboljševala. Podjetja skušajo v letna poročila vključiti tudi prostovoljna razkritja, predvsem v povezavi z varstvom okolja in družbeno odgovornostjo.

Če povzamem rezultate, ki so razvidni iz bilance stanja družbe Mobitel, d. d., lahko ugotovim, da se je stanje gibljevih sredstev v letu 2005 glede na leto 2004 nekoliko povečalo in sicer za 5 %, pri tem so stalna sredstva v rahlem porastu za 7 %, gibljiva sredstva pa so se znižala za 6 %.

Stalna sredstva so se povečala zaradi naložb v opredmetena osnovna sredstva 8 % ter zaradi povečanja finančnih naložb v kapital drugega podjetja. Na pasivni strani bilance stanja so kratkoročne obveznosti le malo spremenile napram 2004. Kratkoročne poslovne terjatve so se zmanjšale za 2 %, kratkoročne poslovne obveznosti pa za 4 % v primerjavi z letom 2004.

Vlaganja v nove programe so v letu 2005 povečale postavko dolgoročne poslovne obveznosti za 12 % v primerjavi z letom 2004. Kapital se je v letu 2005 povečal za približno 7 %.

Izkaz poslovnega izida izkazuje nekoliko povečane prihodke iz poslovanja.

Analiza izkaza poslovnega izida podjetja Mobitel, d. d. nam pokaže, da je v letu 2005 čiste prihodke od prodaje v višini 89,2 mrd SIT, kar je za 7 % več v primerjavi z letom 2004. oz. celotne odhodke v višini 81,3 mrd SIT.

Največji porast odhodkov je v postavki stroški dela (17 %).

Število zaposlenih se je v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 povečalo za 19 %. Dobičkonosnost poslovnih prihodkov je 9 %, dodana vrednost na zaposlenega je 53,78 %.

LITERATURA

- Horvat, Tatjana. 2001. Letno računovodsko poročilo. *Gospodarski vestnik* 50 (4): 70–71.
- Horvat, Tatjana. 2003. Priprava poročila nadzornega sveta za skupščino. *Finance*, 82 (29. apr.): 10
- Kavčič, Slavka. 1997. Problemi poslovnih poročil iz računovodstva. *Zbornik referatov 29. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah*. Portorož : Zveza ekonomistov Slovenije, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Kocbek, Marijan. 2003. Letno poročilo, bilance in računovodski izkazi gospodarskih družb: (temeljne bilančnopravne). *Podjetje in delo* 29 (2): 237–273.
- Kokotec Novak, Majda. 1997. *Osnove računovodstva z bilanciranjem*. Maribor: Ekonomsko poslovna fakulteta.
- Melavc, Dane. 2000. *Kako gospodariti*. Kranj: Moderna organizacija.
- Melavc, Dane. 2003. *Računovodstvo*. Koper: Visoka šola za management.
- Milost, Franko. 1996. *Računovodstvo in finance*. Portorož: Fakulteta za pomorstvo in promet.
- Milost, Franko. 1997. *Računovodstvo in poslovne finance*. Portorož: Visoka šola za hotelirstvo in turizem.
- Odar, Marjan. 2003. Računovodski izkazi po Slovenskih računovodskih standardih. *Podjetje in delo* 29 (6/7): 1173–1184.
- Slovenski računovodski standardi 2001. 2002. Ljubljana: Zveza računovodij finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Turk, Ivan. 1998. *Računovodstvo*. Kranj: Moderna organizacija.
- Turk, Ivan et al. 1999. *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Zveza računovodij finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Turk, Ivan. 2002. *Pojmovnik računovodstva, financ in revizije*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, Zveza računovodij in revizorjev Slovenije.
- Vezjak, Blanka. 1998. *Razkritja računovodskih informacij v letnih poročilih, posebej o ravnanju z okoljem*. Ljubljana: Zveza računovodij finančnikov in revizorjev Slovenije.

VIRI

- Zakon o gospodarskih družbah. 2001. *Uradni list RS*, št. 30/93, 29/94, 82/94, 20/98, 32/98, 37/98, 84/98, 6/99, 54/99, 36/00-1687, 45/01.
- Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. 2002. *Slovenski računovodski standardi*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.

Mobitel, d. d. 2005. *Letno poročilo podjetja Mobitel, d. d. za leto 2004*. Elektronski zapis.

Mobitel, d. d. 2006. *Letno poročilo podjetja Mobitel, d. d. za leto 2005*. Elektronski zapis.